

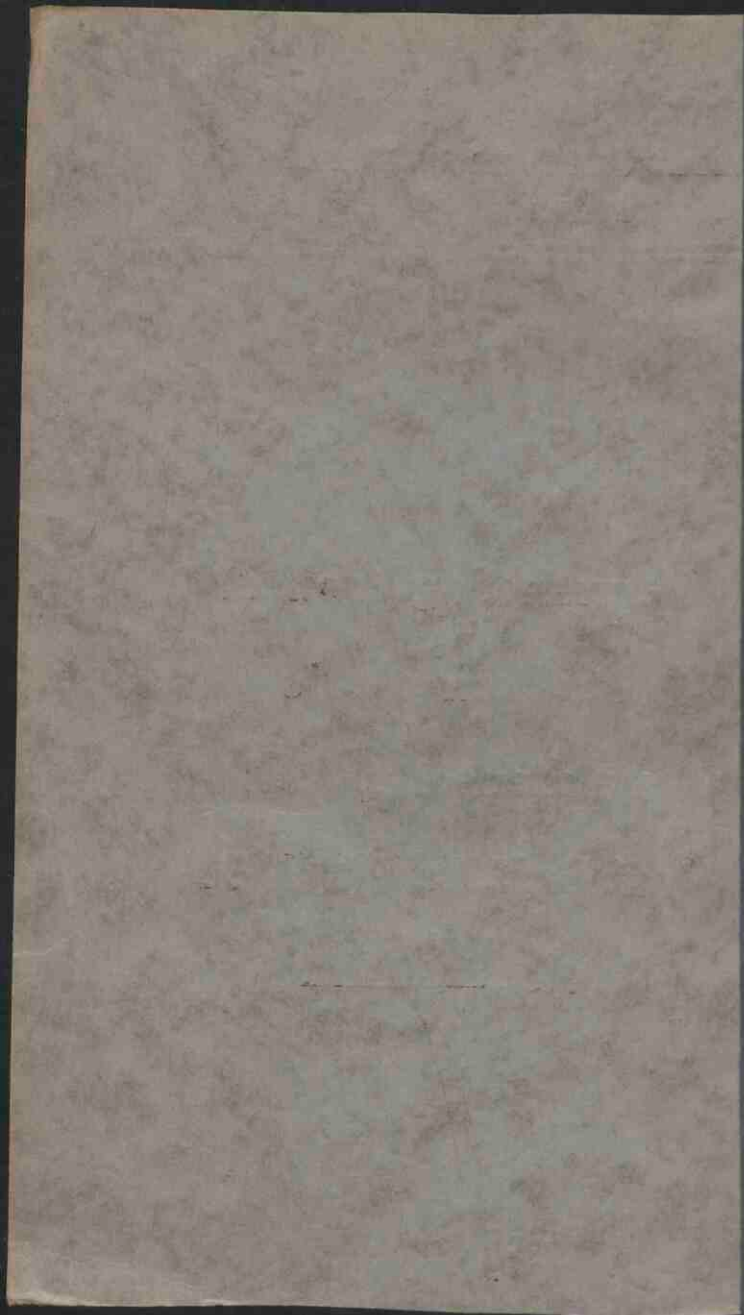
Gustaaf Adolf, of de veldslag bij Lutzen : treurspel

<https://hdl.handle.net/1874/368380>

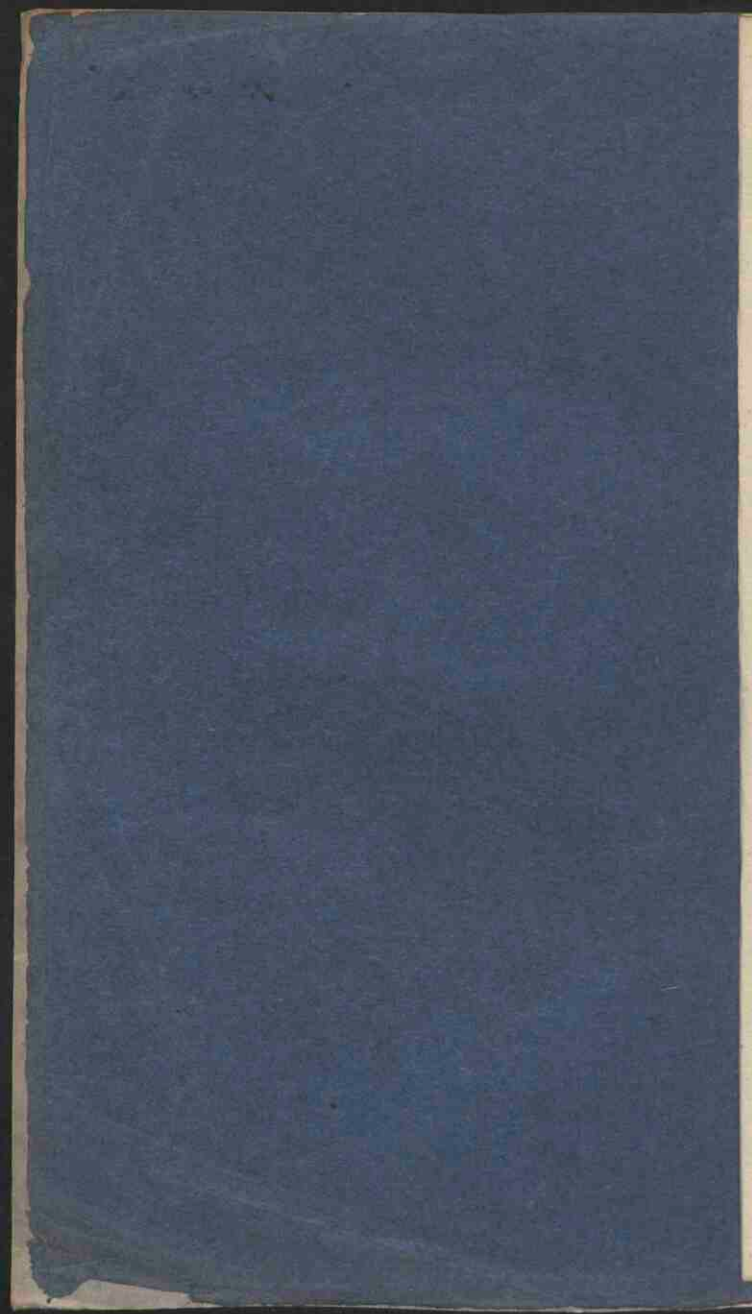
BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT

1929

Verzameling tooneel-
stukken uit de
nalatenschap van
Prof. Dr. J. te WINKEL
No. 425

Dr. J. A. Winkler
N 300 L

GUSTAAF ADOLF,

TREURSPEL.

THE FIRST
GUSTAVE ADOLPHUS

425

GUSTAAF ADOLF,
OF
DE VELDSLAG BIJ LUTZEN,
TREURSPEL;

NAAR HET FRANSCH,
VAN LUCIEN ARNAULT,

DOOR

C. G. WITHUIJS.
TWEDE DRUK.

TE AMSTERDAM,
BIJ M. WESTERMAN & ZOON EN C. VAN HULST.

—
1832.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

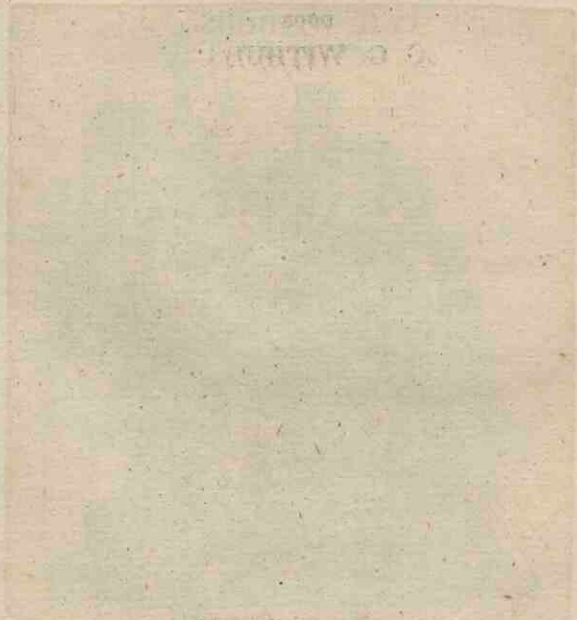
GUSTAVE ADOLPH
DE VELDSLAG BIJ LUTZEN

TOEGESCHRIJVEN

NAAR EEN TEKENING
VAN J. C. WITTHOUD

DOOR

J. C. WITTHOUD

AMSTERDAM

VERKUNDE BIJ DE RECHTER VAN HANDEL

VOORBERIGT.

Onder het bearbeiten dezer overzetting hebben zich zeer vele aanmerkingen, zoo vóór als tegen het oorspronkelijke Stuk, bij mij opgedaan. Aanvankelijk was ik voornemens, daaromtrent in dit Voorberigt uit te weiden; doch, bij nadere overweging inziende, dat deze plaats daartoe minder geschikt, en ook te beperkt is, kwam het mij gepaster voor, mijne gevoelens alsnog terug te houden, en alzoo de beoordeeling geheellijk aan het publiek over te laten.

Ten aanzien der vertaling echter, welke eeniglijk is geschied ten gevolge van eene daartoe bekomene, vereerende uitnoodiging van Heeren Commissarissen van den Amsterdamschen Schouwburg, acht ik het noodig een enkel woord te zeggen.

Hoewel namelijk het *Veemgerigt*, zoover ik weet, na 1568 niet meer in de *Geschiedenis* voorkomt, heb ik evenwel, duidelijkheidshalve, gemeend, dien naam te mogen geven aan het Tribunal secret, op welks uitspraak de handeling van het Stuk voornamelijk is gebouwd.

Zon

Zonder voorts in het minste genegen te zijn, of mij ge-
roepen te achten, om den arbeid van den Heer ARNAULT,
waar dezelve mij berispelijk voorkwam, om te wer-
ken, heb ik echter, zoowel op verzoek van Heeren
Commissarissen als uit eigene beweging, eenige vrij-
heden genomen, die, bij vergelijking, van zelve in het
oog zullen vallen. Rekenschap daarvan te geven, zou
het doel verijdelen, waarmede ik mij dezelve heb ver-
oorloofd, en de kundige lezer zal ze mij, naar ik ver-
trouw, ook zonder verantwoording, ten goede houden.

Gaarne erken ik ondervonden te hebben, dat de ver-
taling van een Stuk uit de nieuwere Fransche-School,
waarin krachtige, somtijds verhevene poëzij en zeer
burgerlijk, hoewel berijmd proza elkander afwisselen,
niet altijd even gemakkelijk valt, en ik zal derhalve mijne
taak voldongen achten, wanneer men slechts bevindt,
dat de Hollandsche tekst, voor zooveel den stijl belangt,
hier iets verloren en mogelijk daar iets gewonnen
hebbende, over het geheel genomen, den Franschen op
zijde streeft.

C. G. WITTHUIJS.

COM-

COMMISSARISSEN VAN DEN STADS-
SCHOUWBURG TE AMSTERDAM, het
hun aangeboden handschrift goedgekeurd en aangenomen
hebbende, zullen geene exemplaren voor echt gehouden
worden, dan die door den SECRETARIS onderteekeud zijn.

A. Talman

PERSONEN.

GUSTAAF ADOLF, *Koning van Zweden.*

ELEONORA, *Koningin van Zweden.*

CHRISTINA, *Prinsesse van Zweden.*

LAUENBURG, *nabestaande des Konings.*

OXENSTIERN, *Kanselier.*

BERNARD VAN WEIMAR, }
BANNER, } *Generaals bij het Zweedsche*
BENDERSON, *zwijgende,* } *leger.*

EERSTE AFGEVAARDIGDE DER ZWEEDSCHE STENDEN, *een*
Edelman.

TWEEDE AFGEVAARDIGDE, *een Burger.*

DERDE AFGEVAARDIGDE, *een Landman.*

PICCOLOMINI, *Oostenrijksch Generaal.*

FREDERIK, *een Duitsche Student.*

EEN KAPITEIN.

EEN OFFICIER.

EEN ONDER-OFFICIER.

Onder-Officieren en Soldaten van alle wapenen.

Gevolg der Koningin.

Het Stuk speelt in het Zweedsche kamp bij *Lutzen*,
in November 1632.

GUS-

GUSTAAF ADOLF,
OF
DE VELDSLAG BIJ LUTZEN;
TREURSPEL.

EERSTE BEDRIJF.

*Het tooneel verbeeldt de tent van GUSTAAF ADOLF.
Wederzijds is een toegang naar twee andere tenten.
Het achterdoek geopend wordende, ziet men Lutzen
en het Oostenrijksche kamp in het verschiet.*

EERSTE TOONEEL.

GUSTAAF zit voor eene tafel, waarop zich eenige
kaarten en plannen bevinden.

GUSTAAF, *peinzende.*

Zoo morgen Wallenstein op mij mogt zegepralen,
Doet hij den aftogt ook mijns heers naar Leipzig falen.
Gewis van d'uitslag, breidt hij zijnen legerstaf
Tot over Lutzen uit, en sluit mij Saksen af.
Doch Erfurt is mij trouw, Mentz blijft mijn zijde kiezen....
'k Herstel mij dáár, zoo ik den veldslag mogt verliezen....
Verliezen!? — Neen, ik moet verwinnen. Voor een jaar
Zag 't wanklend Keizerrijk zijn' dubblen adelaar,

A

Toen

Toen wij om 't onrecht van een' snooden landroof streden,
 Door Zwedens magt in 't stof, bij Leipzigs wal, vertreden.
 Tilly, die held zoo wreed als diep beklagenswaard,
 Verging daarna, mijn arm bedwong hem in zijn vaart.
 Hij viel, met al zijn' roem uit zoo veel moords geborgen,
 En morgen zie ik zelf mijn lot beslissen.... morgen....
 Eene enkele zege nog, en siddrend en gedwee,
 Gevangen in zijn Hof, gedwongen tot den vree,
 Zal Ferdinand van mij, in 't hart van Weenen, leeren
 Of Gustaaf slaaf kan zijn, of kruipend kan regeren,
 En of, naar 't schaduwbeeld van vijfden Karels hoop,
 Het Keizerlijk geweld zal drukken op Euroop'.

TWEEDE TOONEEL.

GUSTAAF, OXENSTIERN, BANNER, WEIMAR, OPPEROF-
 FICIEREN, *van onderscheiden' rang.*

GUSTAAF.

Treedt toe, Mijnheeren! komt. De roem van nieuwe daden
 Verwacht u, met een' oogst van nieuwe lauwerbladen.
 Op Lutzens vlakten lacht de ontrolde legervaan
 Van Wallenstein ons toe, hij neemt den veldslag aan.
 Te Neurenberg, onlangs bedreigd door zijn kolommen,

Werd

Werd hem de spits geboon van de uitgetogen drommen;
Hij zag ons daar ten strijde in 't open veld gedaagd,
En in 't verschanste kamp zich op zijn beurt belaagd,
Vergeefs. Bij 't krijgsgerucht genageld aan zijn stede,
Zag hij ons staal ontbloot, en liet zijn zwaard in vrede;
Doch 't oordeel van Euroop', dat zulk een rust veracht,
Brengt hem, zijns ondanks, weér voor onze legermagt.
Wij levren morgen slag. Ik heb, met naauwziende oogen,
De toebereidslen aan uw' moed vertrouwd gewogen;
Gij, zuilen van mijn Rijk, die Duitschlands regten wreekt!
Deelt me ook uw zorgen en ontwerpen mede, spreekt.
Verklaar u, Banner!

BANNER.

Vorst! het hooge schansgevaarte,
Dat, met een twintigtal van stukken, grof van zwaarte,
Den weg van Lutzen dekt, en nergens 't nadren gunt,
Maakt 's vijands leger ontoegankelijk op dat punt.
Dat vreeslijk bolwerk daagt mijn dapper volk ten strijde,
Wie voert den storm er aan?...

GUSTAAF.

Ik zelf; aan uwe zijde.

Nu, Hertog Weimar! gij.

WEIMAR.

Der bondgenooten stoet,

Door Zweedsch kanon gesteund, zal voorwaats rukken.

GUSTAAF.

Goed.

WEIMAR.

De vlugge wapenkeur van Saksens ruitershoopen
Zal dan, op 't onverwachtst, haar' digten drom ontknoopen,
En, op de legerlijn van 't oude voetvolk, snel
Zich scharen in den stand bepaald in uw bevel.
Die krijgsweging eischt, dat allen roerloos letten,
In 't woeden van den strijd, op 't steken der trompetten.

GUSTAAF.

Ik ken die dappren.

(*Tegen Benderson.*) Veel vertrouw ik aan uw magt.
'k Heb de eer der achterhoede uw' Schotten toegedacht;
Zij zullen morgen 't lot eens grooten dags beslechten,
Waarop te regt Euroop' 't verwonderd oog zal hechten.
Gij, eindlijk, Oxenstiern! dat uw weldadig hart
Hier zoeter pligt volbrengt, in 't lenigen van smart.
Ontvang hen, die gewond uit slag en slagting keeren,
Verpleeg die braven hier, laat niemand hulp ontberen;
Uw zorg geev' hen terug aan 't schreiend Vaderland.
Eenmaal, aan lauwen rijk, gekeerd op Zwedens strand,
Zal 't dankbaar volk uw' naam in zegening herhalen: —

Een

Eén daad van menschlijkheid geldt honderd zegepralen.

Vertoef, Minister! Laat, Mijnheeren! ons alleen.

DERDE TOONEEL.

GUSTAAF, OXENSTIERN.

GUSTAAF.

Wij zijn dan eindlijk vrij!

OXENSTIERN.

Gij zucht, o Sire!

GUSTAAF.

Ik ween.

OXENSTIERN.

't Geluk der wapens brengt u Duitschlands vrijheid nader, —

Wat kan de reden zijn dier droefheid?

GUSTAAF.

Ik ben vader,

Ik ben gemaal, mijn vriend! vergeef mijn' tranenvloed!

Ontvingen niet een telg en ga mijn' afscheidsgroet?

In Erfurt toeven zij. Mag ik met grond vertrouwen

Eerlang, met roem gekroond, die dierbren weêr te aanschou-

Durf ik mij vleijen, dat ik eens, in zegepraal, (wen?

Aan 't hart van mijn gezin, weêr vrijer ademhaal?

Christine! Eleonore! o Hemel!

OXENSTIERN.

't Is verheven

Uw koninklijk gemoed dier zachtheid prijs te geven ;
 Die 't vaderlijkst bewind aan volk en Staat belooft !
 Terwijl ik , Vorst ! in u 't stoutmoedig Opperhoofd ,
 Den wijzen held , wiens deugd Europa huldigt , zegen ,
 Straalt mij die teederheid somwijl 't beminlijkst tegen ;
 Maar denk , dat Zweden 't oog op al uw schreden vest.
 De zege roept u luid ten strijde in dit gewest.
 Hij , wien wij Ferdinand tot Heer en slaaf zien strekken ,
 Die u braveerde , en lang zich wist aan u te onttrekken ,
 Vertoeft u , daagt u uit , en 't wachtend wêreldrond ,
 U beiden volgend , ziet en reikhalst naar den stond
 Waarin der Vorsten Vorst , de God der legerscharen ,
 Zich , naar de schaal des regts , zal tusschen u verklaren.

GUSTAAF.

'k Ben vaardig. Wallenstein , die slechts naar glorie jaagt ,
 En , muitziek onderdaan des Keizers , dien hij schraagt ,
 Hem tegen wigt van goud zijn' degen veilt en daden ,
 Zal door de zege ontvloón , en door 't geluk verraden ,
 Zoo 't geen ik met mijn volk durf hopen mag geschiên ,
 Hier Leipzigs lauwrên door ons heer verjongen zien.
 Maar 't lot is ongewis , mijn val kan zijn besloten ,
 Wat uitkomst blijft na mij ? Wie zijn de bondgenooten ?

De

De zorg der Unie biedt in dit verwijderd land,
Bij hulp in volk, ons ook in voorraad onderstand,
Doch zoo men, uit gebrek, deez' streken moeste ontvlugten,
Spreek, is van Frankrijk dan te hopen of te duchten?

OXENSTIERN.

Bouw vrij op Richelieu. 'k Won dien Minister-vorst
Door 't zelf belang te doen ontvlammen in zijn borst.
Hij zag mijn wenken door; een rassche komst van gelden
Zal meer dan ik vermag, u zijn gevoelens melden.

GUSTAAF.

En Hessen, Brandenburg en de andre Staten?

OXENSTIERN.

Zij

Verwinnen of vergaan, onwankelbaar als wij.

GUSTAAF.

En Saksen?

OXENSTIERN.

't Zal de stem van de overwinning hooren.

GUSTAAF.

Maar England?

OXENSTIERN.

Door dat Rijk is u geen hulp beschoren.

GUSTAAF.

't Vraagt, voor den Paltsgraaf, zelf om mijn bescherming.

OXENSTIERN.

Neen,

Niets veilig ooit Euroop voor Englands trouwloosheên.
 Twee jaren zijn voorbij, en gij ontvingt tot heden
 Geen schaduw van de hulp, die 't schuldig is aan Zweden.
 Wien bragt ooit England heil? De Paltsche Keurvorst riep
 Zijn hoede vruchtloos in, toen 't al hem tegenliep;
 't Zag koel, terwijl 't hem liet vergeefs op antwoord hopen,
 Zijn regt door Oostenrijk aan 't Beijersch Hof verkoopen,
 En 't eigen Engeland denkt heden, voor dien Prins,
 Den steun uws wapenroems te erlangen? — Neen geenszins.
 'k Draag Fredrik achting toe, 'k betreur zijne ongevallen,
 Maar boven zijn belang, staat hier 't belang van allen:
 Zoo 't welzijn des gemeens den verdren krijg verbiedt,
 Geev' 't medelij hem troost, maar 't kweek den oorlog niet.

GUSTAAF.

Hoe, sproot zijn ramp niet voort uit Rome en 't Hof van Wee-
 Zijn zaak is mijne zaak; 't is pligt hem hulp te leenen. (nen?
 Waartoe heb ik mijn Hof, mijn land vaarwel gezegd?
 Ter wraak van 't Duitsche volk, van zijn geschonden regt,
 Zijn vrijheid en zijne eer; tot brijzling van de keten,
 Door twee tirannen weér geslagen om 't geweten;

Tot

Tot smoring van de Ligue ; opdat de Keizer 't plan
Der heerschezucht voor altijd uit zijnen geest verbann' ,
Dat vijfden Karel 't licht der wijsheid heeft benomen ,
Als 't van één wereldkroon hem in zijn' trots deed droomen.
Twee jaren zijn vergaan , sinds de afschrik , met een' kreet
Die tot mijn' zetel klonk , 't gevaar mij kennen deed.
Toen , hunkrend naar 't bezit van mijn getrouwe landen ,
Beproefde Ferdinand mijn regten aan te randen.
Hij zelf ontstak den krijg in Polen , Pomren zag
Weldra zijn legermagt en wapprende oorlogsvlag ,
't Vlood alles , siddrend viel de Deen in zijn vermogen ;
Maar ik heb 't lemmer , voor zijne offers uitgetogen ,
En spoedig zag dit land mij dagen met mijn heer ,
Om regt te plegen , niet om grondbezit of eer.
't Zij ver , dat ik zoo grootsch een oogmerk zou verzaken ,
Dat reeds mij de achting kon van Duitschland waardig maken.
De Paltsgraaf van zijn' troon onwaardiglijk beroofd ,
Zal weér , door mij , de kroon zien plaatsen op zijn hoofd.
Wie zwak is zal in mij , zoo 't onregt hem doet lijden ,
Altijd een' broeder zien , gereed hem 't staal te wijden.

OXENSTIERN.

Moog dan de Staatkunde u nooit hindren door haar' dwang!—
Vergun mij nog één woord ; een zorg van 't hoogst belang
Moet mijne ervaring uw' verlichten geest ontvouwen.

GUSTAAF.

Spreek vrij.

OXENSTIERN.

Gij stelt u bloot door een te groot vertrouwen.
 Het Veemgerigt, dat Hof, 't welk schrik en ijzing wekt,
 Welks arm, trots Ferdinand, in 't Rijk is uitgestrekt,
 Dat daaglijks offers kiest, altijd den dolk verheffend,
 Alom onzichtbaar, en altijd in 't duister treffend,
 Kan eindlijk ook op u zich wreken door een' moord.

GUSTAAF.

Zag ik in 't kort, mijn vriend! niet nog van oord tot oord
 Het volk met geestdrift mij begroeten en onthalen?

OXENSTIERN.

De schipbreuk is somtijds niet ver van 't zegepralen.
 Die Hertog Lauenburg, vermaagschapt aan uw kroon,
 Die eerst uw vanen, zich vergetende, is ontvloën,
 En even schandlijk thans het heer der Ligue ontvloden,
 Zich weder in uw kamp bescherming ziet geboden,
 Draagt, spijt onze achterdocht, hier, vrij, tot in uw tent,
 Een zwaard, dat onlangs nog was tegen 't uw' gewend;
 Men vreest met regt.....

GUSTAAF.

Men dwaalt. Een hoon van vroeger dagen,
 Deed

Deed tegen mij weleer hem wraak in 't harte dragen ;
Maar mogt hij , door dien hoon verblind , misdadig zijn ,
Men wijte 't mij ; de schuld kom van zijn hoofd op 't mijn !
Tot ons teruggekeerd , heeft hij , gelijk voordezen ,
Zijn trouw aan ons belang in proef op proef bewezen .

OXENSTIERN.

Wat landverrader , die aan d'argwaan ooit ontgaat ! ?
De wantrouw volgt zijn schreên ; zijn trouw zelfs is verraad .

GUSTAAF.

Heer Kanselier ! dat wij dit wreed gevoelen smoren !
Door strengheid wordt een fout vereeuwigd en herboren ,
Het meelij delgt somtijds een dwaling uit der jeugd ,
De school van 't waar berouw kan vruchtbaar zijn in deugd ;
't Gedrag des Hertogs zal die waarheid u doen blijken . —
Laat voor uw pligten thans de zorg der vriendschap wijken ;
De Staat heeft grooter taak uw' schoudren opgelegd .
Ga , schrijf den Vorsten , die , aan ons belang gehecht ,
Den voor- en tegenspoed van onze ontwerpen deelen ;
Meld hun wat hoop ons , in 't beslissend uur , blijft streelen .
Uw doorzicht wekk' hen , om de onzekerheid der kans ,
Tot moed en veerkracht , bij een mogelijk nadeel , thans ;
Op morgen , zoo Gods gunst mijn beê vervult en hope ,
Doet ge onze zegepraal weërgalmen door Europe .

VIER-

VIERDE TOONEEL.

GUSTAAF, *alleen.*

Ja, Lauenburg is diep beleedigd en veracht.
 't Geheugen van den slag, in drift hem toegebragt,
 Moet grievend, ik gevoel 't, in zijne ziel nog leven.
 Dat wij 't vergoeden! Wat door de eer wordt voorgeschreven,
 Verbindt den Rijksmonarch niet min dan d'onderdaan.
 Men komt.... hij is het.

VIJFDE TOONEEL.

GUSTAAF, LAUENBURG.

LAUENBURG.

Vorst! acht weken zijn vergaan
 Sinds mij uw goedheid hier op nieuw een plaats bereidde,
 Doch 't was vergeefs, dat zich mijn geestdrift onderscheidde.
 Een afkeer, die mij kwetst, slaat al mijn fierheid neêr;
 Mijn dwaling wordt herdacht. Mijn vrienden van weleer
 Zie ik vereenigd, koel voor vroeger heldendaden,
 Alom mijn' vriendschap, en—mijn' handdruk zelfs versmaden.

GUSTAAF.

'k Veroordeel, Lauenburg! hun strengheid, die mij krenkt,
 Maar u te grooter regt op mijne vriendschap schenkt.
 Doch, spreken we ongeveinsd, is al uw haat vervlogen?

LAU.

LAUENBURG.

Gij twijfelt?

GUSTAAF.

Lauenburg! wat rede en tijd vermogen,
Geen stervling wordt op de aard' geheel van zwakheid vrij,—
Gij hebt met regt, weleer, u diep beklaagd van mij.

LAUENBURG.

Hoe, Sire!....

GUSTAAF.

Tot mijn smart in blinde drift ontstoken,
Misbruikte ik deze hand; die hoon bleef ongewroken.
'k Heb vaak gewenscht, dat u mijn zwaard voldoening gaf,
Doch 't kwijten mijner schuld hing van mijn' wil niet af.
Mijns vaders last, uw rang, door zijn bestier verkregen,
Verwijderde u, betoomde uw' moed, en boeide uw' degen;
Thans is hij vrij.

LAUENBURG, *in verbazing.*

Mijn Vorst! wat hoor ik.... kan 't geschiën!?

GUSTAAF.

Tot morgen moeten we ons, voor de eigen taak, ontzien,
Om 't welzijn van dit volk en Zwedens krijgsbanieren;
Doch mag op Wallenstein mijn heermagt zegevieren,

Dan

GUSTAAF.

Hoe schuldig moet ik u verschijnen in die kwelling! ?
Maar is dan zulk een hoon onvatbaar voor herstelling ?
Neen... daar gij, dubbel groot, uit deugd en Vorstentrouw
Geen' strijd wilt, die slechts mij gevaarlijk wezen zou,
Moet ik een' pligt voldoen zoo heilig als verheven :
Die pligt is, de achting u des legers weér te geven.

LAUENBURG.

Het is te veel !

GUSTAAF.

Genaak, o bloem van Zwedens magt !
Treedt toe, gij Generaals ! en Hoofden mijner wacht !

ZESDE TOONEEL.

GUSTAAF, LAUENBURG, *Generaals, Vaandeldragers*
en Soldaten.

GUSTAAF.

'k Stel u in Lauenburg, in dagen lang vervlogen
Door mij op 't felst gehoond, een' braven held voor oogen.
Zaagt gij hem tegen ons een wijl in 't wapen staan,
Het was door mij ; ik heb dat Staatsvergrijp begaan.
Verbijsterd door een drift, die ik te laat verfoeide,
Doofde ik, niet hij, de deugd, die in zijn' boezem gloeide,
Daar

Daar ik hem dwong , dat hij bij vreemden toevlugt zocht ,
Om hier een schand' te ontgaan , die hij niet wreken mogt.
Maar de eer hergeeft hem ons , en zijn terugverschijnen
Doet van zijn ongelijk en 't mijn' het spoor verdwijnen.
Elk uwer , Zweden ! toon' hem eerbied en ontzag.
Ik geef u 't voorbeeld ; trots , wijl ik u leeren mag
Dat hoe een man van eer te hooger zij gezeten ,
Hoe meer 't hem voegt wat hij misdeed te doen vergeten.
Die groote les zij thans door mij geheel vervuld :
Uw Koning , Hertog ! bidt vergifnis voor zijn schuld.

LAUENBURG.

Wat doet gij , Sire ! ?

GUSTAAF.

't Geen mijn pligt gebiedt. Nadezen
Zal mijn paleis of tent ook uwe woonplaats wezen.
Neen , Gustaaf schenkt zich niet ten halve , als hij bemint.
Vergeeft gij , Hertog ! ? — Kom aan 't hart dan van uw' vrind.

ALLEN.

De Koning leve !

GUSTAAF.

Gaan wij thans ! Het is de stonde ,
Waarin de pligt mij roept tot de algemeene ronde.
Bereiden we ons ten kamp , die , onder vreugdgeschal ,

Den

Ons morgen 't schitterend pad naar Weenen oopen zal.
Hier, Hertog Lauenburg! zij voortaan uwe woning.
Herneem, naar uwen rang, uw standplaats bij den Koning;
Beveel, beschik hier, geef uws Vorsten stem gehoor.
Soldaten! Ik deed regt, en dank er de Almagt voor!
Volgt mij.

ZEVENDE TOONEEL.

LAUENBURG, *alleen.*

In 't eind' bevrijd van zucht om wraak te erlangen,
Zie ik mij dan verplicht, om zijn genê te ontvangen!
Zijn goedheid, die mij drukt, verstrekt mij tot een wet;
Zich levrende in mijn magt, heeft Gustaaf zich gered.
Maar zoo het Veemgerigt, waaraan ik ben verbonden,
Het doodelijk bevel eens had aan mij verzonden!
Zoo hier, waar ik vertoef op last van dat gerigt,
Een zendling, mij bekend, verscheen voor mijn gezigt....
Zoo hij mij 't vonnis toonde, en, 't stellende in mijn handen,
Mij, die de straf moet doen op 's Konings hoofd ontbranden,
Beval.... Hoe, 'God! de held, die mij vertrouwt, mijn Vorst,
Had dan zijn' moorder, mij, ontvangen aan zijn borst! (gen!...
Dees hand, door hem gedrukt, zou hem van de aard' verdelen,
Neen, nooit... moge eer het vuur dat heilloos schrift verzwellen!
gen!

B

Ik

Ik voer 't niet uit, schoon ook het Veemgerigt verwoed
 Den last herhale, of 't staal doope in mijn eigen bloed;
 'k Gehoorzaam niet, wierd' ook de vloek der euvel daden
 Van Gustaaf afgewend, en op mijn kruin geladen....
 Wie nadert?

ACHTSTE TOONEEL.

LAUENBURG, EEN OFFICIER.

DE OFFICIER.

Generaal! de voorpost, op het veld,
 In Erfurts rigting, naar uwe orders, uitgesteld,
 Ving een' der spiën op, die onze magt omringen;
 Hij onderwond zich stout ons leger in te dringen.
 Men oordeelt hem, schoon jong, de doodstraf waard', doch
 smeekt,
 Uit deernis met zijn jeugd, dat gij vooraf hem spreekt.
 Hij toeft hier.

LAUENBURG.

Leid hem in, en ga.

NEGENDE TOONEEL.

LAUENBURG, FREDERIK.

LAUENBURG.

Vermeetle! nader.

Gij,

Gij, die de krijgswet tart en dienst doet als verrader,
Wat kwaamt gij zoeken in der Zweden leger?

FREDERIK.

U.

LAUENBURG.

Mij?

FREDERIK.

De eed, die ons verbindt, verklare u 't ovrig' nu..
In naam des Veemgerigts, waarvan ik tolk mag wezen,
Zij u mijn last....

LAUENBURG.

Houd op! Gij hebt den dood te vreezen,

Vlugt!

FREDERIK.

Ken mij beter. 'k Ben sinds lang ter dood bereid;
Hij is mij welkom: hij geeft mij de onsterflijkheid.

LAUENBURG.

Bedwing dien blinden moed, en poog u zelf' te sparen!

FREDERIK.

Niets vreezende dan God, sinds de eerste levensjaren,
Heeft de aarde en haar geweld op mijn gemoed geen kracht.

LAUENBURG.

Wat is dan uw ontwerp?

FREDERIK.

Verneem mijn' last!

LAUENBURG.

Sprèek zacht.

FREDERIK.

Her Veemgerigt, dat, streng maar billijk; Duitschlands streken
 Onzichtbaar gadeslaat, om God op de aard' te wreken,
 Gelastte mij, en 'k zwoer, bij 't aangaan van mijn' togt,
 Zoo ik den dood ontkwam, uw heer bereiken mogt,
 En aan het waakzaam oog der wachten konde ontsnellen,
 Dit vonnis, in 't geheim, aan u ter hand te stellen.

LAUENBURG.

o Hemel!

FREDERIK.

Het bevel van dit geheiligd blad
 Is in de trekken eens verborgen schrifts vervat.
 Gij kent het.....

LAUENBURG.

Geef het mij.

FRE

FREDERIK.

Uw handen , Hertog ! beven !

LAUENBURG.

Ik sidder voor 't gevaar , dat om ons hoofd zal zweven.

FREDERIK.

Braveren wij 't ! Door ons zij 's Hemels will voldaan !

LAUENBURG.

Verberg u in mijn tent , o jongling ! Dat wij gaan.

Einde van het eerste Bedrijf.

TWEEDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

LAUENBURG, *daarna* FREDERIK.

LAUENBURG.

Treed nader, jongling! om mij 't verdre te openbaren.

(Het vonnis verbrandende.)

Wij kunnen hier thans vrij ons aan elkaâr verklaren.

FREDERIK.

Wat doet gij? Hemel!

LAUENBURG.

Waar' dit schrift bij mij ontdekt,

'k Had billijk tegen mij vermoedens opgewekt.

De vlam heeft voor altijd ons van die vrees ontslagen;

Doch 't heilig vonnis, aan mijn zorgen opgedragen,

Is niet vergeefs door u mij onder 't oog gebragt.

FREDERIK.

Wij handlen spoedig...

LAUENBURG.

Ik bepeins reeds....

FREDERIK.

Dezen nacht.

LAU-

LAUENBURG.

Misschien. Doch wat kan hier uw vorschende oogen trekken?

FREDERIK, *op de tent van Lauenburg wijzende.*

Die toegang naar dees plaats voel ik mijne aandacht wekken.

Die tent is ?...

LAUENBURG.

Mijne tent. Door 't ambt, mij opgelegd,

Is mijn persoon alom aan 's Konings huis gehecht.

Ik heb, voor weinig tijds, mijn woning dáár hernomen,

En 't staat elk uur mij vrij hier bij den Vorst te komen.

Maar gij, hoe zijt gij zelf, op de afgelegde baan,

Het eindeloos gevaar, dat u bedreigde, ontgaan?

Uw trekken staan mij voor; doch in den Raad gezeten

Des wreken den gerigts, waarvan we ons dienaars heeten,

Vernam ik nooit uw' naam... 't Is pligt, dat gij me ontvouwt,

Met wien ik spreek, hoe u dit vonnis werd vertrouwd.

Van u en uw geslacht wensch ik berigt te erlangen.

FREDERIK.

Mijn naam is Fredrik. 'k Heb te Mentz het licht ontvangen.

Mijn dappre vader stond met glorie, als soldaat,

Bij 't heer der Ligue, voor het outer en den Staat.

Hij vond een roemrijk graf, omtrent een jaar geleden,

Toen de onzen eervol, maar vergeefs, bij Leipzig streden.

Tot dien tijd werkeloos, mij oefnend in Gods Woord,
Heb ik met vroom ontzag eens meesters stem gehoord.
Hij deed mij 't goede zien, en leerde 't mij betrachten;
Door hem leerde ik vooral den 'snooden mensch verachten,
Den beul mijns Vaderlands en vijand van mijn' God,
Die de aard' bevekt, terwijl hij de Oppermagt bespot:
Den dwingeland, wiens vuur en staal en plunderscharen
Geen stad' of streek ontzien, en jeugd noch grijsheid sparen....
Toen vloog ik henen, bood mijn' arm aan 't Veemgerigt,
En, in zijn' dienst gedoogd, leefde ik voor hooger pligt.
Ik zag u daár, doch 't Hof, zoo waakzaam als verheven,
Besloot welras, dat ge u naar Gustaaf zoudt begeven;
Opdat des dwinglands val en dood, door uw beleid,
Tot een' te wisser slag, zelfs hier wierd' voorbereid.
't Geklag, door volk bij volk ten hemel opgezonden,
Kwam, sedert, meer dan ooit zijn misdaan ons verkonden,
En 't Veemgerigt, in Trier gezeteld, door hun leed,
In 't eind', met godlijk vuur, ter strenge wraak gereed,
Sprak 't vonnis uit, vereischt om Duitschlands beul te vellen.
Maar hoe dat vonnis hier in uwe hand te stellen?
Wat leed, dat boven 't hoofd des zendelings niet hing!? —
Men draalde, ik bood mij aan; men koos mij, en ik ging.
Tot Weissenfels bleef God mijn eenzaam pad behoeden;
Op 't slagen van mijn' togt durfde ik de hoop reeds voeden,
Toen

Toen mij, nabij die stad, een Zweedsche bende omsloot
En, naar het strenge woord der krijgswet, dreef ter dood.
De afgrijsselijke doek bedekte alreë mijne oogen,
En hopeloos in 't stof op mijne kniën gebogen,
Verwachte ik reeds het sein voor 't doodelijke vuur,
Dat graf en Hemel mij zou oopen in dat uur.
Ik bad, om mijne ziel aan de Almagt op te dragen,
Toen 't roepen eener vrouw en 't hartdoordringend klagen
Eens kinds, mij stoorden in mijne aandacht en gebeên.
„Genade!” roept men uit, „hij is zoo jong!” Meteen
Valt mij de blinddoek af, de dood vlugt, de Albehoeder
Hergeeft mij 't licht, en 'k zie een meisje met haar moeder,
Wier klagt, terwijl haar oog vol angst in tranen zwemt,
Mijn beulen tot gevoel en mededoogen stemt.
De krijgslieën, die ontroerd haar taal gehoor verleenen,
Ontsluiten mij den weg naar Leipzig; ik vlieg henen
En poog, langs ompaân, u te nadren van die stad;
Doch toen, nabij dit kamp, ten tweedemaal gevat,
Zou ik den togt in 't eind' met mijnen dood bekoopen;
Maar sta voor u, en mag nu beter uitkomst hopen.

LAUENBURG.

Wat zeldzaam lot! En bleef de vrouw u onbekend,
Die, tegen d'eisch der wet, uw' dood heeft afgewend?
Wie is zij, die zoo trouw aan uw behoud zich wijdde?

FREDERIK.

De naam bleef mij bedekt van haar, die mij bevrijdde.
 „Ga,” sprak zij, „jongling! ga! Gij zijt onschuldig, ik
 „Blijf borg er voor, ontvlugt! Herdenk dit oogenblik!
 „Keer tot uw moeder weêr, om, dankbaar, in het midden
 „Der uwen, voor mijn telg en mijn gemaal te bidden!”
 Niet anders dan dees taal vernam ik uit haar' mond.
 Toen ging zij, 't volk trok af, en ik ontweek terstond;
 Welligt is haar gemaal een krijgsman van vermogen.

LAUENBURG.

Hoe 't zij, het grimmig lot werd tot uw heil bedrogen.
 Ik zie in dit geval een werk van Hooger Magt,
 Die u alom bewaarde en eindlijk tot mij bragt.

(Men hoort de trommel.)

De Koning komt.... vertrek..... blijf in mijn tent verborgen,
 Ga spoedig..... 't Vaderland is dankbaar voor uw zorgen.

FREDERIK.

Zijn redding hangt aan ons; de taak zij snel verrigt,

LAUENBURG.

Wij zullen 't redden. God beveelt het, en ik zwicht.

TWEE-

TWEEDE TOONEEL.

GUSTAAF, LAUENBURG, *Officieren, soldaten, vervolgens*
OXENSTIERN.

GUSTAAF, *tegen een' der Officieren.*

Verlies geen' tijd, vlieg heen. Bezet met drie kolommen
Den heuveltop, bedreigd door de Oostenrijksche drommen,
Bewerken wij, kan 't zijn, dat Wallenstein daarheen
Zijne aandacht morgen rigte, en dáár zijn magt vereen'!
Die krijgsbeweging zal, ik durf het mij voorspellen,
Zoo gij u handhaaft, ons de zege in handen stellen.
Vertrek. Indien 't moet zijn, voor Vaderland en regt,
Zij dáár uw graf.

DE OFFICIER.

Ik zweer 't. Krijgsmakkers! naar 't gevecht!

(Hij vertrekt, een gedeelte der soldaten volgt hem.)

OXENSTIERN, *binnentredende.*

Wij zien een vredevlag des vijands schroom verkonden,
Op 't spoor eens Legerhoofds door Wallenstein gezonden.
In naam van 't volkenregt en van de menschlijkheid
Vraagt hij gehoor, o Vorst! en is hier heengeleid.

GUSTAAF.

Hij koom'.... Mijnheeren! blijft. In 't bijzijn van u allen

Wil.

Wil ik, dat Wallenstein zijn laatste hoop vervallen,
En zijn' verwaten' trots door mij vernedren zie.

OXENSTIERN.

Zijn afgezant genaakt.

DERDE TOONEEL.

*De vorigen, PICCOLOMINI, gevolgd van eenige
Keizerlijke Officieren.*

GUSTAAF.

Hoe, Piccolomini!

Zijt gij 't?

PICCOLOMINI.

Ja, Sire!.... In naam van 't roemrijk hoofd der helden,
Dat Rome en Weenen dient, en wreekt op de oorlogsvelden,
In naam van Wallenstein, die reikhalst naar 't geluk,
Dat hij u zelf' bestrijde, en u de zege ontruuk',
Kom ik, eene eerzucht, die voldaan zou worden, smorend,
Alleen de menschlijkheid en uw belangen hoorend,
Vertolken, welk beding het Keizerlijk bewind
Aan d'algemeenen vreed, den wensch uws volks, verbindt.
Gedoogt gij, dat ik spreke?

GUSTAAF.

Ik luister.

PIC-

PICCOLOMINI.

Duitschland, Sire!

Hoe trots uw heer 't geluk eens dubblen veldtogts viere,
Riedt, op zijn' heldengrond, alom uw legervaan
Steeds vrienden zonder trouw, en sterker vijand aan.
De schrik uws wapenroems kan uw gezag niet schragen.
Waar gij een leger slaat, ziet gij een ander dagen;
Terwijl gij uit de verte uws Rijks, met tragen spoed
En kostbare offers, uw geledren vullen moet.
Een rusteloos gevecht deed uwe krachten dalen;
Uw minste tegenspoed verbaastte ons zégepralen;
Thans overwinnen wij, ja, Sire! 't uur is daar.
Ter gunst van Wallenstein beweegt zich de evenaar;
Een versche legermagt zien wij ons heer vergrooten,
De weg naar Saksen blijft, voortaan, u afgesloten,
Het teeken tot uw' val wordt reeds van ver gehoord,
En de overwinning zelfs brengt uw vernedring voort.
Nogtans, het klaterschoon eens ijdlén roems verachtend,
Het welzijn van Europe, uw glorie zelfs betrachtend,
Bién wij den vrede u aan. Beveelt gij, dat uw heer,
In twee paar weken tijds, terug naar Zweden keer',
Dan zal de Keizer, schoon uw voorgeslacht vermetel
Den Rijksstoel innam, u bevesten op den zetel;
Uw' bondgenooten, wier trouwloosheid hij vergeet,

Schenkt

Schenkt hij genade, en zal 't bezeglen met een' eed;
De magten, die Euroop' tot haat en tweespalt dreven,
De Ligue en Unie, na zoo felle twisten, geven,
Door afgezanten, bij een duur gestaafd verbond,
De rust, zoo lang ontbeerd, terug aan 't wereldrond;
Der Paltschen Graven regt en erfdom zijn verloren,
En blijven 't Beijersch Hof voor altijd toebehooren,
En, eindelijk, Wallenstein ontvangt een waardig loon,
Voor zijn bedrijven, in een Koninklijke kroon.
Zoo 't u behaagt aldus een krigsverdrag te sluiten,
Dat wij dan, nog dit uur, 't geweld der wapnen stuiten,
En morgen, 't woord, dat ons zou doen ten strijde gaan,
Weêrhoudend, aan 't heelal den vrede doen verstaan!

GUSTAAF.

Die vrede is sedert lang het oogmerk van mijn trachten.
In 't hart des Keizerrijks voerde ik mijn legermagten;
Doch mijn besluit daartoe sproot uit geen blind bejag
Van ijdlèn roem, of zucht naar uitgebreid gezag.
Gehoorzaamd en bemind aan de ouderlijke stranden,
Leefde ik alleen voor de orde en welvaart mijner Landen;
Toen Polens Koning, door verdrag aan mij verknocht,
Doch, op des Keizers last, in 't heimlijke aangezocht,
De hand stak naar mijn kroon, en dorst mijn Rijk begeeren.
Men greep mij roekloos aan, ik moest mijn regt verweren.

'k Heb

'k Heb zestien jaren lang gestreden om den vree ,
En stak ter naauwer nood het krijgswaard in de schee ,
Of Pomren , welks geklag toen opsteeg naar de wolken ,
Riep mij om bijstand aan , met twintig andre volken .
Hun lijden was het mijne , ik vloog op hunne stem ,
Behield hunne eer , en gaf , door 't staal , hunn' regten klem .
Herinner Leipzig u , herinner u de dalen ,
Alwaar Tilly , daar hij zijn laatste hoop zag falen ,
Door Zwedens magt verging , en stervend voor mij vlood .
Hem volgde Wallenstein ; min wreed van aard , meer groot ,
Heeft deze held , door deugd , mijne achting weggedragen ;
Maar zoo ik op mijn beurt van hem durf achting vragen ,
Van waar dan 't voorstel , dat gij schaamtloos hebt bepleit ?
Of , hebben zij , die stout , omtrent mijn wettigheid
En die mijns voorgeslachts , eene uitspraak zich vermeten ,
Ligt Gustaaf Wasa's regt op 't kroonbezit vergeten ?
Maar neen , 't is hun bekend , dat de eedle banneling
Door dapperheid en deugd ten Koningszetel ging ;
En zouden , mij ten hoon , uit een besluit van Weenen
Zijn Rijksgezag en 't mijn' hun wettigheid ontleenen ?
Neen . Zijn gezag?.... Als held , het slagswaard in de hand ,
Verwierf hij zich den troon , door 't redden van zijn Land .
Door zijnen moed , die 't hoofd der Zweedsche Vrijheid beurde ,
En 't schendig hermelijn eens Deenschen dwinglands scheurde ,
Heeft

Heeft Wasa , met gevaar van leven en geluk ,
 Zijn schaamrood Vaderland ontlast van 't vreemde juk.
 Ik druk zijn spoor ; mijn regt is in dat woord besloten. —
 Uw Keizer schenkt genade aan al mijn bondgenooten ?
 Maar weet gij ook , of ik , in hunnen naam , misschien ,
 Niet eerlang , met meer grond , genâ hem aan moet bién ?
 Een duur gestaafd verbond zal Ligue en Unie binden ,
 De wereld zal haar rust , zoo lang ontbeerd , hervinden ; —
 Maar eischt men niet , dat ik , met onverschillig oog ,
 Den Paltsgraaf zie verdrukt , en zijn verderf gedoog' ?....
 Neen , 't regt heeft eedler taak mijn zorgen opgeladen ;
 Slechts wie laaghartig is , kan 't ongeluk verraden.

PICCOLOMINI.

Gij wilt dan d'oorlog ?

GUSTAAF.

Ja , den oorlog.

PICCOLOMINI.

Krijg en bloed!.....

GUSTAAF.

En eer!.....

PICCOLOMINI.

Vergeet niet , Vorst ! wat gij betrachten moet !
 Eene al te teedre zorg , dat enklen regt ontvangen ,
 Brengt

Brengt dikwijls nadeel toe aan grooter Staatsbelangen.
Wie zich te menschlijk toont , is ligt niet menschlijk meer ;
Twee wegen zijn.....

GUSTAAF.

Soldaat , slechts één geleidt naar de eer !
Wie achting winnen wil , moet ieder onregt vreezen ,
Een Koning boven al moet braaf en billijk wezen.
Ziedaar mijn antwoord.

VIERDE TOONEEL.

De vorigen , EEN KAPITEIN.

DE KAPITEIN.

Sire ! een sterke wapenmagt ,
Onlangs , door uwe vloot , te Straalsund aangebragt ,
Komt , met de Koningin , zich naar ons leger rigten.

GUSTAAF.

Wat hoor ik ?

DE KAPITEIN.

't Vaderland , aandachtig op zijn pligten ,
Zond met de hulp , waartoe het waardiglijk besloot ,
Drie Afgevaardigden , gekozen uit den schoot
Der Stenden , die met u voor 't heil van Zweden waken.

C

GUS-

GUSTAAF.

Ik vlieg hen te gemoet, eer zij mijn tent genaken,
Vertrek, ik volg u.

*(De Kapitein vertrekt.)**(Tegen Piccolomini.)*

Keer tot Wallenstein. Dat God,
Op morgen, door het zwaard den twist beslechte. 't Lot
Houdt, weiflend, d'evenaar nog boven ons geheven;
Maar zeg uw Legerhoofd, dat, zoo ik blijf in 't leven,
Dan zelfs geen nederlaag mijn' togt verhindren zal.
Dat ik één oogmerk heb: uw Keizersstad; haar' val;
En dat ik, eindlijk, hem, na kort verloop van weken,
Op Weenens muren daag, om over vree te spreken.

PICCOLOMINI.

Men moet er komen, Vorst!

VIJFDE TOONEEL.

PICCOLOMINI en zijn gevolg, LAUENBURG.

PICCOLOMINI, tegen het gevolg.

Vertrekken wij.

LAUENBURG.

Blijf.

PIC

PICCOLOMINI.

Gij,

O Vluchtling onzer magt ! wat wilt gij nog van mij ?

LAUENBURG.

De reinheid mijns gedrags zal u in de uitkomst blijken ;
Alleen de stem der eer deed mij uw heer ontwijken.

PICCOLOMINI.

Hoe , durft een vluchtling nog haar noemen , die hij smaadt ?
Alleen wie haar betracht , weet , waarin de eer bestaat.

LAUENBURG.

Mijn arm zou uwen hoon op andre tijden wreken ;
'k Hoor in dit plegtig uur mijn Land , de Godheid spreken ,
En wreek hun grieven vóór de mijne. Hoor mij aan
En ken de ontwerpen , thans in mijne ziel ontstaan.

PICCOLOMINI.

Verklaar u.

LAUENBURG.

't Duitsch Verbond , dat proefstuk van de zorgen
Der Staatskunde en der kracht , wordt ongetwijfeld morgen ,
Op onzer helden graf , het graf der hoop meteen ,
Door 't Zweedsche krijgsgespan vermorzeld en vertreên ,
Zoo Gustaaf Adolf niet , van zijnen zegewagen ,

Terwijl hij overwint, wordt in het stof geslagen.
Zijn dood alleen...

PICCOLOMINI.

Zijn dood...

LAUENBURG.

Steeds werkzaam, noest van aard,
Heeft nachtelijke arbeid reeds zijn' heldenblik verzwaard;
Hoewel in kracht van bloei, is hij verzwakt van oogen.

PICCOLOMINI.

Welnu?

LAUENBURG.

Tot d'eersten rang, na hem, zie 'k mij verhoogen,
En daar ik morgen hem op 't veld tot leidsman strek,
Kan ik hem dwalen doen, kan ik.....

PICCOLOMINI.

Staak uw gesprek.

Wacht gij zijn' dood van mij? Ik bloos om zulk een snoodheid;
Schoon ik zijn' voorspoed haat, bewonder ik zijn grootheid;
En leidt hem morgen 't lot naar mijne benden voort,
'k Zal hem bestrijden; niet verdelgen door een' moord.

LAUENBURG.

Ik wachtte zulks; mijn zwaard zou ook geen' moord gehengen
'k Wil u een weérpartij, geenszins een offer brengen.

PIC

PICCOLOMINI.

Wat voorstel ! Morgen , als uw zorg hem voert tot mij ,
Biedt gij mij de eer , dat ik den Koning zelf' bestrij ,
Hem overwin of sneef?..... Met vreugd is 't aangenomen.

LAUENBURG.

Ik ken de deugden ook , die uw gemoed doorstroomen.
Het strenge lot vervolgt alom mij , tot mijn smart ; (hart.
Maar , schoon 't mijn' roem bezwalk' , 't bezoedelt nooit mijn
Dat God mijn regter zij ! — Om , in 't gewoel der velden ,
De plek , waar Gustaaf zich met mij bevindt , te melden ,
Zal een gepluimte , rood en boven allen hoog ,
Van mijnen helmkam af u schittren in het oog.
Dat teeken wenke u voort. Maar wacht u te gelooven ,
Dat gij den Vorst alleen de zege hebt te ontrooven ;
'k Zal strijden nevens hem , gehoorzaam aan mijn' plicht ,
En op zijn bloedig lijk verlies ik 't levenslicht.
Zijt talrijk. God beveelt hem in uw hand te geven ,
'k Gehoorzaam Dien ; maar zweer , den held niet te overleven.
Breng zijn bestaan aan 't Rijk ten offer , met het mijn' ,
Tref hem , tref mij ; mogte ik gespaard door de uwen zijn ,
Die wreedheid zou terstond een' zelfmoord mij gebieden ,
Om 't schandmerk des verraa ds en Vorstenmoords te ontvlie-
Ga thans ! Gij kent mijn doel. Vertrouw op mijn bestel : (den.

Op morgen strijden wij , en gij verwint. Vaarwel !

PICCOLOMINI.

Kunt gij mij door een' eed verzekren , dat de keten
Van ons verbond niet wordt door menschen losgereten ?
Dat wij de daad , wat ook gebeuren moge , op 't veld
Volbrengen ?

LAUENBURG.

Ja , ik zweer 't.

PICCOLOMINI.

Tot morgen dan.

LAUENBURG.

o Held !

Tot morgen.

ZESDE TOONEEL.

LAUENBURG *alleen.*

God heeft mij dit middel doen ontdekken ,
Dat tot behoud van 't Rijk , en mij tot wraak zal strekken ,
Terwijl het Veemgerigt zijne uitspraak ziet voldaan.
Zoo kan ik wat den mensch het meest verlaagt ontgaan :
Den moed eens laffen ziels , den roem van een' verrader.
De dood , o Gustaaf ! treedt ons nu hereenigd nader.
Wij beide gaan van de aard' , waar ik geen rust meer vond ,
Sinds

Sinds 't ongelukkig uur, toen gij mijn' hoon bestondt.
Kon 't u door vriendschap, gunst of weldaân ooit gelukken,
't Geheugen van die schande aan mijnen geest te ontrukken?
Neen, nooit. Ziedaar het lot, den Vorsten hier bereid:
Hun dwaling wordt vergroot door hunne majesteit,
En 't hart gevoelt een' hoon, dien ze onvoorzigtig plegen,
Hoewel vergoed, zelfs door hun weldaân zwaarder wegen!
Gaan wij... doch dat mijn plan den knaap niet zij vertrouwd,
Wiens blinde moed door mij met onrust wordt beschouwd;
Zijne onberaden drift, te vroeg tot daden vaardig,
Acht mijn ontwerp misschien het Veemgerigt onwaardig.
Hij nadert.

ZEVENDE TOONEEL.

LAUENBURG, FREDERIK.

LAUENBURG.

Welk belang, o jeugdig bondgenoot!

Drijft thans u hier?

FREDERIK.

Mijn pligt.

LAUENBURG.

Wat wilt gij?

FREDERIK.

's Konings dood.

LAUENBURG.

Hij zal vergaan.

FREDERIK.

Wanneer?

LAUENBURG.

Op morgen.

FREDERIK.

Dat hij sneve,
Eer hij een' nieuwen schok aan Rijk en outer geve!
Hij sneve, opdat zijn dood ons bloed bespare en ramp!
Hij sneve....

LAUENBURG.

Morgen.

FREDERIK.

Neen, deez' nacht nog, in dit kamp.

LAUENBURG.

Het is onmooglijk.

FREDERIK.

Hoe, gij aarzelt?

LAU-

LAUENBURG.

Onbezonnen !

't Waar' vruchtloos hier een daad tot zijn verderf begonnen;
Heel de aarde is hier met hem.

FREDERIK.

Ons staat de Hemel bij,

God sprak.... men treffe.

LAUENBURG.

Knaap ! wat misdaad !

FREDERIK.

Zij is vrij.

Maar gij, schroomvallig held der taak u opgedragen !
Hoe is uw arm ontspierd ? Wie kon uw hart versagen ? —
o Zege ! Door 't geloof, waaraan ik ben gewijd,
Ben ik een man, en zoo een knaap hier is, zijt gij 't.

LAUENBURG.

'k Bezweer u, jongling ! smoor dat vuur van dweeperije !

FREDERIK.

o Godspraak des gerigts ! o Stem vol profeetsije !
Maakt hier de trouwloosheid uw heilig woord te schand',

'k Zal Davids slinger dan doen davren in mijn hand,
 En, met den bliksem Gods, door mijnen arm, getroffen,
 Het Zweedsche reusgevaarte in 't stof doen nederploffen.

LAUENBURG.

Bedwing u!

FREDERIK.

Lauenburg! Gij zelf, verneem mijn woord!
 Ziet gij, met snelle schreên, verhit op roof en moord,
 Die benden zonder tal, uit Zweden voortgekomen,
 Ter hulpe des tirans, naar Gustaafs leger stroomen?
 Die blinde slaven van d'onmenschelijksten beul?
 Gij ziet hen. Spreek, van ons wacht Land en Keizer heul,
 En morgen zouden zij, door nieuwe zegepralen,
 Hun glorie, ons verderf, ligt voor altijd bepalen?
 Neen, draal niet langer; of ik zelf, voor uw gezigt,
 Verdelg den vijand Gods, wiens heil in 't aarzlen ligt.

LAUENBURG.

Herstel u. Aan het Rijk en de Almagt, die ik huldig,
 Zijn wij, 't is mij bekend, een kostbaar offer schuldig.
 Wij zullen.... doch van waar de mijmring, die gij voedt?

FREDERIK.

Een godlijk ijervuur zet heel mijn ziel in gloed.

LAU-

LAUENBURG.

Beef, jongling!... zoo ons hier bespiedende oogen zagen..
Volg me in mijn tent.

FREDERIK.

Tiran! uw doodklok heeft geslagen.

Des Hemels wraak vervolgt, voortaan, u slechts door mij;
De nacht komt aan: voor u gaat nooit die nacht voorbij.

Einde van het tweede Bedrijf.

DER-

DERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

GUSTAAF, ELEONORA, CHRISTINA.

GUSTAAF.

Christine! Eleonore! o Hemel! U te aanschouwen..
Wat onverwachte vreugd! Mag ik mijn oog vertrouwen?
Gij rust weér aan mijn hart?

ELEONORA.

o Gustaaf! o mijn Vorst!

GUSTAAF.

Uw vriend, uw echtgenoot.

CHRISTINA.

Mijn vader!

GUSTAAF.

Aan mijn borst,

o Dierbaar kind! Helaas! Dit slaat mijn vreugde neder:
Op welk een' tijd, en waar zie ik u beide weder?
Hier, d'avond vóór een' dag met lijfsgevaar omhuld,
Dat gij, ondanks mij selv', nu met mij deelen zult.

ELE-

ELEONORA.

Bij de Afgevaardigden van 't drietal Zweedsche Stenden
Mij plaatsend , met Christine , aan 't hoofd der legerbenden ,
Die onlangs Erfurts wal een poos verplegen mogt ,
Ben ik , langs vrijen weg en met verhaasten togt ,
De krijgslîen voorgegaan , naijvrig , voor ons beiden ,
Op de eer , hen tot den held , hunn' Vorst en gids , te leiden.
Hoe streelt mij , dat het lot , hetwelk uw strengheid wraakt ,
Dit wederzien mij heeft ten zoeten pligt gemaakt ,
En , schoon 't u niet behaagt , mij aandeel heeft gegeven
Aan 't nieuw gevaar , dat ik , met angst , u zie omzweven !

CHRISTINA.

Wij gaan ook in 't vervolg niet weder van u af.

ELEONORA.

o Neen , dat ons behoud geen zorg u meer verschaff' !
Hoe leden wij , alleen en troostloos , in de dagen ,
Toen wij ons , door u selv' , van u verwijderd zagen !

GUSTAAF.

Geloof mij , vaardig om uw beider min te ontgaan ,
Greep ook de felste smart tot in de ziel mij aan.
Helaas ! Het noodlot doet , wanneer zijn slagen treffen ,
Van een vervlogen heil het diepst den prijs beseffen ;
In droefheid , aan ons selv' hergeven , weenen wij

Om

Om dagen, wier genot verloren ging voorbij !
Ik ken, na uw gemis, heel d' omvang mijner liefde.
Al 't leed, dat, voortgevloeid uit mijn bewind, mij greefde :
De bliksems, uit den schoot van 't Vatikaan gerigt,
Wier vuur den oorlogsbrand zoo roekloos heeft gesticht ;
De beulen, heimlijk last tot mijn verderf ontvangend ;
Het moordzwaard, boven mij aan dunne draden hangend ;
De laster, die mijn' naam met godloosheid besmet :
Niets deed mij wanklen, niets heeft mijn gemoed ontzet ;
Maar toen het krijgsgerucht mij van uw zij kwam rukken,
Toen beefde ik, en kon niet mijn tranen onderdrukken.

ELEONORA.

Maar thans, o Gustaaf ! thans heeft onze droefheid uit ;
Hereend, is 't voor altijd, dat u mijn arm omsluit. —
Of dwaal ik ?....

GUSTAAF.

Neen, ik hoop....

ELEONORA.

Toen gistren onze scharen
In 't vriendlijk Weissenfels een poos gelegerd waren,
Heb ik, in uwen naam, 't weldadig regt betracht,
Dat de overwonling steeds van d' overwinnaar wacht.
Gij keurt dit goed ?

GUS.

GUSTAAF.

Vervolg.

ELEONORA.

'k Mogt van u zelven leeren ,

Dat goedheid bovenal hen voegt , die de aard' regeren ,
En maakte, ontroerd, gebruik, naar 't voorbeeld, dat gij boodt,
Van 't regt , dat, uit genade, ontslaan kan van den dood.

GUSTAAF.

Wat zegt gij ? Hoe ?

ELEONORA.

Nabij het bolwerk , dat de wegen

Van Weissenfels bestrijkt , mogt ik die weldaad plegen ;
Daar wachtte een knaap , als spie gegrepen bij de stad ,
Naar 't wreed gebruik , den dood , terwijl hij vurig bad ,
En , neêrgeknielt , alreeds den blinddoek had voor de oogen.
Ik zag 't , en stond verplet ; maar siddrend toegevlogen ,
Weêrhielt ik 't schot , terwijl ons kind , met luide stem
En schreijend , in uw' naam , genade bad voor hem.
Als haar bewoog mij 't lot , dat ik hem zag bereiden ;
Hoe , dacht ik , zal vergeefs zijn moeder hem verbeiden ,
Zijn moeder, die hem wacht. Toen aarzelde ik niet meer ,
Maar schonk hem 't leven , en meteen de vrijheid weêr.
Verklaar u , deed ik wel ?

GUS-

GUSTAAF.

Geliefde ! kunt gij meenen ?....

ELEONORA.

Beslis !....

CHRISTINA.

Als ik 't herdenk , doet mij zijn lot nog weenen.

GUSTAAF.

Mijn ga ! Mijn kind ! die mijn geheimsten wensch vervult !
Door weldaân heeft uw hand , die nergens 't lijden duldt ,
Aan 't opgebeurde volk uw bijzijn dan doen weten !

ELEONORA.

Wij wilden 't volk een poos uw afzijn doen vergeten.

GUSTAAF.

Een' knaap, ter dood gedoemd , die nergens hoop meervond,
Schonkt gij gena voor mij !

ELEONORA.

Wijl ik uw hart verstond.

GUSTAAF.

Eleonore ! uw hart gevoelt altijd als 't mijne.

(Oxenstiern verschijnt.)

Men komt... Gij zijt vermoeid... dat thans uw zorg verdwijne;
De naaste tent biedt u een veilge rustplaats aan.

CHRIS-

CHRISTINA.

Wij zullen 't wakend oog van dáár op de uwe slaan.

GUSTAAF.

Neen, 't is mijn taak, dat ik de rust mijns kinds bewake;
Mijn pligt, dat ik 't geluk van mijn gezin volmake.

TWEDE TOONEEL.

GUSTAAF, OXENSTIERN.

GUSTAAF.

Waartoe zoo laat?

OXENSTIERN.

Ik ben de waarheid u verplicht,

En mijne opregtheid, Vorst! eischt, dat ik u verlicht'.

GUSTAAF.

Spreek onbeschroomd en vrij.

OXENSTIERN.

Met snoode onbillijkheden

Zag men, alle eeuwen door, de volksluim zich omkleeden.

GUSTAAF.

Nu?

OXENSTIERN.

De Afgevaardigden, wier aankomst, onverwacht,

D

Met

Met Zwedens hulp , den wensch der Stenden voor u bragt,
Hoorde ik , op uw bevel , den verdren last verklaren ,
Dien 't angstig Vaderland hen dwingt u te openbaren.

GUSTAAF.

En welk een last?

OXENSTIERN.

Terwijl de laatste legerwal ,
Die ons van Weenen scheidt , ligt morgen vallen zal ,
Heft 's Keizers Afgezant , die sluw , in Warschau's muren ,
Den Poolschen Koning wist ten oorlog aan te vuren ,
Voor Ferdinand , op nieuws , met kracht de vaan omhoog
Diens Vorsten , die , in kort , nog voor uw wapens boog.
Deze omkeer , en 't beleid van lage zendelingen ,
Die , woelende in 't geheim , het volk tot opstand dringen ,
Beroeren Zweden ; 't mort , en vreest , en eischt meteen ,
Dat zijn Monarch gehoor aan Oostenrijk verleen' ;
Dat hij den wensch verzake , om Duitschlands hoon te wreken
En onverwijld den vreë , hem aangeboden , teeken'.

GUSTAAF.

Den vreë , mij aangeboon ? Zoo blijkt het , dat , vooraf ,
De vijand zijn ontwerp mijn volk te kennen gaf.
Tot d'eereloosten vreë wil hij door dwang mij nopen !....
Dat schandverdrag wil men tot elken prijs dan koopen !....

't Geen

't Geen mij verborgen was , wordt eindelijk mij gemeld :
Van Stokholm af tot hier was elke schree geteld.

'k Zie thans waarom en hoe , de vredebood van Weenen
En de Afgevaardigden op éénen dag verschenen.

OXENSTIERN.

Een aanhang , die ten spel eens vreemden Hofs verstrekt ,
Door d'angst verblind , dien hun 't vermeend gevaar verwekt ,
Durfde , in der Stenden Raad , zich 't voorstel onderwinden ,
Om , tusschen u en 't Rijk , den Vorstenknoop te ontbinden.

GUSTAAF.

De ondankbren !

OXENSTIERN.

Sire ! een kreet van afschrik heeft terstond

Den heiligschenner 't woord doen sterven in den mond ;
Maar 't volk smeekt niettemin , door éénen geest gedreven ,
U zelve , met den vrede , aan Zweden weér te geven.

GUSTAAF.

Zijn de Afgevaardigden nabij ons , Kanselier ?

OXENSTIERN.

Ja , Sire !

GUSTAAF.

'k Wil terstond hen hooren.

OXENSTIERN.

Zij zijn hier.

DERDE TOONEEL.

*Het achterdoek van de tent wordt geopend, en
men ziet een gedeelte des legers onder
de wapenen.*

GUSTAAF, OXENSTIERN, DE AFGEVAARDIGDEN, *Offi-
cieren van onderscheiden' rang, Soldaten.*

GUSTAAF.

Neemt plaats, Mijnheeren!

EERSTE AFGEVAARDIGDE.

Sire! een nieuwe magt van beren
Met spoed bijeengebragt, op 't hoog bevel der Stenden, (den
Sloot heden zich aan 't heer van Leipzigs helden aan;
Maar 't zij, om 't heil des volks, niet min ons toegestaan,
Hier, tot den besten Vorst, met open hart te spreken.
Door Zwedens Adeldom, en steên, en akker-streken
Gemagtigd en gelast, o Koning! smeeken wij,
Dat, thans, der volken wensch door u bevredigd zij;
Dat gij den lasterkreet, alsof uw moed ontbrandde

Uit heerschezucht, niet uit dengd, nog heden, maakt te
En 't onberaden Hof, dat u beleedigd heeft, (schande;
Toont, dat een Zweedsch Monarch verwint, maar ook ver-
En, dat hij, door zijn dengd den vrede doende ontwakent, (geeft,
Den roem, dien hij verwierf, onsterflijk weet te maken.
Zoo volge, daar gij 't heil der Zweden hier bereidt,
De grootste weldaad op aan 't schitterendst wapenfeit;
Opdat, in 't zachter lot, door uw genâ verkregen,
Zelfs de overwonning U en zijn verliezen zegen'.

TWEDE AFGEVAARDIGDE.

Die algemeene wensch zij door uw gunst verhoord!
De Vorsten brengen 't heil der onderdanen voort,
Als zij voorzigtigheid aan moed en veerkracht paren,
En, daar hun arm bedwingt, door hun verstand bewaren.

DERDE AFGEVAARDIGDE.

Het landvolk, bovenal, ziet thans reikhalzend uit
Naar vree, die 't doel en loon van al zijn zorg omsluit.

TWEDE AFGEVAARDIGDE.

Die vrede is 't hoogst geluk, o Vorst! voor elke stede.

EERSTE AFGEVAARDIGDE.

Ook de Adel, schoon bereid ten oorlog, wenscht den vrede.

GUSTAAF.

Gij, Afgevaardigden des Adels, burgerstands,
En landvolks, die den wil vertolkt des Vaderlands!
Hoort toe. Mij zelve niet, maar 't Rijk dient mijn victorie,
't Onsterfelijk gerucht van Gustaaf Wasa's glorie
Trad vóór ons, en de vaan des Keizers nam de vlugt.
Wie eerst verwonnen werd, is thans, door ons, geducht.
't Geweld, aan Donauboord en Tiberstroom gezeten,
Verlamden wij: nog heerscht hier vrijheid van geweten.
Het Fransche Hof, dat ons met gunstig oog beschouwt,
Voert, schoon 't geen krijgslieën geeft, ons schatten aan van
En door 't verwonnen volk doen wij, na 't zegepralen, (goud,
Ons zegevierend heer, voor zijn' triomf, betalen.
Wat klaagt men dan? Waarom? Mishaagt mijn roem mis-
Of's Keizers ongenâ? Wenscht men veelligt te zien, (schien,
Dat ik, in laffe rust, mijn blikken hou gesloten
Voor Ferdinand, die 't rijk der domheid wil vergrooten?
Dat ik der Polen Vorst, die naar mijn' zetel dingt,
Het werk verligte, als hij den scepter mij ontwringt?
Men greep mij aan, ik moest mij weren, moest verwinnen,
En overwon. Eenmaal zult gij mijn' roem beminnen,
Als gij het einddoel kent, waarnaar uw Koning tracht.
Hoe, men veroordeelt mij, op een verborgen klagt?! (pogen
Schoon mij 't gemeen verdenkt van heerschzucht, al mijn
Be-

Betreft den vrée ; slechts hij beweegt mij te oorelogē.
Dien vrede dwing ik zelf eerlang den vijand af :
Ik wil dien. Waard' aan ons en Zwedens Koningsstaf ,
Geef ik hem 't Rijk weldra.

EERSTE AFGEVAARDIGDE.

Wij willen dien nog heden.

Ja, Sire ! 't is genoeg voor Duitschlands heil gestreden ;
Dat op deez' vreemden grond geen enkele Zweed meer vall'.
Als 't Vaderland dit eischt , sta elk in 't wapen pal ;
Dan is het strijden pligt , en 't sterven schoon. Hier jagen
Wij nutloos lauwrē na , die 't Vaderland mishagen.

GUSTAAF.

Heer Kanselier ! geef mij mijn' scepter en mijn kroon.

(Oxenstiern geeft hem dezelve.)

Toen ik, het Rijksbewind aanvaardend , steeg ten troon ,
Heb ik, voor God en 't volk, mij door een' eed verbonden,
Om, fier en vrij, 't altijd te houden ongeschonden ;
Mijn woord is heilig, 't zij volbragt. Ik kan 't gebied
En purper afstaan , maar 't bezoedlen kan ik niet.
Ik weet hoe schandlijk snood een hoop weerspannelingen ,
Schoon door u zelv' gedoemd , in uw vergaderingen ,
Den vrée , mijn majesteit vergetende en mijn regt ,
Als voorwaarde aan 't behoud mijns zetels heeft gehecht.

Ik kan het onregt wèl , maar niet de schand' braveren ,
 En ruim dien zetel in ; een beter moog' regeren .
 Hij heersch' Gehoorzaamheid betaamt mij na deez' dag.
 Herneem , o Kanselier ! die teekens van 't gezag :
 Ik *was* uw Vorst.

OXENSTIERN.

Zoudt gij den voorspoed onzer benden
 En 't heil des Lands aldus tot ons verderf doen wenden ?

GUSTAAF.

Men kan in elken rang van nut zijn aan den Staat.
(Het musket van een' soldaat grijpende.)
 Ben ik geen Koning meer , 'k ben niettemin soldaat.

EERSTE AFGEVAARDIGDE.

Wat grootheid !

EEN ONDEROFFICIER.

Nimmer , neen , dat dulden uwe vanen ,
 Uw wapenbroeders nooit !

GUSTAAF.

Krijgsmakkers ! stort gij tranen ?
 Wat weent gij ? Als weleer blijf ik uw lotgenoot ,
 En ga , zoo Zweden 't eischt , met u vereend ter dood.

EEN ONDEROFFICIER.

Gedooft gij 't ongelijk , dat , broeders ! ons tot schande ,
 Den

Den grootsten Veldheer dwingt tot zulk eene offerande?
Duldt gij, dat Gustaaf, dat uw Opperhoofd, uw Vorst,
Een kroon verliez', die hij zoo roemrijk heeft getorscht?
Neen....

KREET VAN HET LEGER.

Nooit!

GUSTAAF.

Soldaten! hoe, durft gij uw tucht verbreken?
Keert tot uw pligten weêr, 'k beveel 't. De wetten spreken.

EERSTE AFGEVAARDIGDE.

Ja, 't is de wet, die spreekt. Zij wil in dezen stond
Den band vereeuwigd zien, die Vorst en volk verbond.
Behoud, o Sire! uw regt, uw' rang, op onze beden!
Blijf wat gij zijt: Monarch en Opperheer van Zweden!

GUSTAAF.

Ik ben geen Koning meer.

EERSTE AFGEVAARDIGDE.

Zoo zijt gij onderdaan,
En wij gebieden u, voor 't Rijk: regeer.

GUSTAAF.

Welaan....

'k Gehoorzaam, om het juk der snoodste dwinglandije

Te brijzlen , en dit Land te ontslaan van slavernije.

EEN ONDEROFFICIER.

De zege is ons !

EERSTE AFGEVAARDIGDE.

Onsterflijke eere zij den moed
Des Vorsten , die ons wreekt en 't Vaderland behoedt !

ALLEN.

Ten strijde !

OXENSTIERN.

Een woord nog....

GUSTAAF.

Spreek.

OXENSTIERN.

De dood vervolgt de
Zijn arm is opgericht, en hij weêrhoudt dien zelden. (helden,

GUSTAAF.

Welnu !

OXENSTIERN.

Christine is hier.

GUSTAAF.

Wat is uw wensch.... uw hoop?....

EER-

EERSTE AFGEVAARDIGDE.

Dat gij haar kroont. De band zij door een' nieuwen knoop
Bevestigd, die ons lot aan 't uwe mogt verbinden!
Hij doe ons 't heiligst pand voor Zwedens toekomst vinden!
Als tolken van den wensch der Stenden, smeeken wij,
Dat aan uw telg de troon door u verzekerd zij.
Kroon hier Christine!

ALLEN.

Ja!

GUSTAAF.

Verzoek mijn gemalinne,
Verzoek mijn dochter hier.

VIERDE TOONEEL.

De vorigen, ELEONORA, CHRISTINA.GUSTAAF, *tegen* ELEONORA.

Treed toe. Als Koninginne,
Door 't regt des bloeds en 't volk, dat hier zijn keus verklaart,
Zal mij Christine eenmaal vervangen op deze aard';
De Staat gebiedt, dat thans haar krooning zij voltrokken.

(Tegen het volk.)

Ik zet den diadeem mijn dochter op de lokken,

o Zwe-

o Zweden! daar gij 't wilt, dat zij, na mij, regeer'.

*(Hij plaatst de kroon op het hoofd van Christina,
die voor hem nederknielt.)*

Gij, Stenden! Raadslieën! Volk, en Hoofden van dit heer!
Zweert gij, haar regt en rang met goed en bloed te staven?

ALLEN.

Wij zweren 't.

GUSTAAF.

Oppermagt! Gij hoort den eed dier braven,
Bescherm mijn' Troon en Rijk!—En gij, mijn dierbaar kind!
Zweer gij, voor God en 't volk, dat zich rondom bevindt,
Zweer, op dit heilig zwaard, dat Wasa heeft gedragen,
Toen hij, aan Zwedens trans, de vrijheid op deed dagen,
Dat gij, met waardigheid, gehoorzaam aan de wet,
Schoon vrouw, dien grooten Vorst u tot een voorbeeld zet.
Zweer, dat gij de ondeugd straf, den braven loon zult geven,
Ten koste nooit van 't regt zult naar vermaardheid streven,
Het volk, dat gij verwint, zult winnen door uw gunst,
Alom een steun zult zijn van nijverheid en kunst,
En weten zult, eer 't Rijk zijn vrijheid weér zou derven,
Te leven voor zijn heil, voor zijn behoud te sterven.

CHRISTINA.

Ik zweer het. Ik beloof mij van de kroon te ontslaan,
Veeleer dan, dat ik snood mijn pligten zou verraân.

TWEE-

TWEEDE AFGEVAARDIGDE.

Hoe zal de nijverheid door haar bescherming bloeijen!

DERDE AFGEVAARDIGDE.

Haar wetten zullen 't land met nieuwe kracht besproeijen.

EEN KAPITEIN.

Gezegend en gevreesd blijft onze ontplooid vlag,
Van legerveld en vloot, zich spieglen in den dag!

ELEONORA.

Ach! 't is te veel.... Moog' God, de Redder uit gevaren,
Mijn Gustaaf! u op de aard' voor 't volk en ons bewaren!

GUSTAAF, *tegen* ELEONORA.

Nu 't Rijk verzekerd is, kan ik, voortaan, gerust
Ten hemel gaan; 'k ben thans van Zwedens heil bewust.

(Tegen het volk.)

Mijn Banner, Oxenstiern, en gemalinne, zullen,
Wat harer jeugd ontbreekt, door hun beleid, vervullen,
En 'k leef, zelfs na mijn' dood, nu haar de kroon behoort,
In haar gevoel voor u, nog in uw midden voort.
Mijn vrienden! ja.... Maar hoe, gij allen zijt bewogen?
Dat men zijn wapens wette, en 't vocht zich wissche uit de
Dat morgen elk van ons naar dood of glorie streev', (oogen!
Dan lacht de zege ons aan.... Vertrekt!

ALLEN.

De Koning leev' !

VIJFDE TOONEEL.

GUSTAAF, CHRISTINA, ELEONORA.

CHRISTINA.

Mijn vader !

ELEONORA.

Mijn gemaal ! o Schriklijkste aller dagen !

GUSTAAF.

Weer die gedachten af , die uw gemoed versagen.

ELEONORA.

De veldslag , mijne komst , die krooning , dat gewoel ,
 't Stort alles mij in angst , en sterkt mijn voorgevoel.

GUSTAAF.

Verman u ! dat de schroom zij in uw hart bestreden !
 Dezelfde Magt , die mij beveiligd heeft tot heden ,
 Die Magt , door wie op de aarde onze uren zijn geteld ,
 Slaat morgen , als voorheen , mij gade op 't oorlogsveld .
 Voor de eer en 't heil der aarde in 't harnas opgerezen ,
 Hield ik 't geweten rein , mijn ziel heeft niets te vreezen .
 Doch , scheiden wij..... 't gaat al ter ruste , 't is reeds nacht.

Dit

Dit vaandelbed verscaff' mij nieuwen lust en kracht.
'k Gevoel, dat ik, vermoeid van zoo veel zware zorgen,
In 't einde een weinig slaap genieten zal vóór morgen.
De krijgsgroep wekt mij op bij d'eersten ochtendgloor;
Vaartwel!

ELEONORA.

Vertrekken wij. Dat men zijn' slaap niet stoor';
Doch bidden wij voor hem.

ZESDE TOONEEL.

GUSTAAF, *zich ontwapenende.*

De Kenner der gedachten,

Die 't ongewisse lot van volken en geslachten
Bepaalt, en glorie schonk tot heden aan mijn staal,
Weet wat mij morgen toeft, verlies of zegepraal....
Maar val ik.... is misschien mijn leefdraad afgesponnen....
o Dat Hij 't werk voltooi' door mij op de aard' begonnen!
Ja, God! bescherm Gij zelf de vrijheid na mijn' dood!
Het goede mijns bestuurs zij door uw zorg vergroot!
Vergeef mij, zoo ik dwaalde! o Hoorder der gebeden!
Tref mij, zoo 't U behaagt, maar red mijn volk, red Zweden!
(*Zich nederleggende.*)

Mijne oogen vallen digt, Natuur verwint den wil....

Op

Op morgen.....

ZEVENDE TOONEEL.

GUSTAAF, FREDERIK, *langzaam binnentredende.*

FREDERIK.

Alles slaapt. 't Is alles doodsch en stil.
Niets stoort mij. Lauenburg, in diepe rust gedoken,
Weet niet van mijn ontwerp.

EENE STEM VAN BUITEN.

Wie daar!

FREDERIK.

Men heeft gesproken....

Heeft iemand mij gezien?!

DE STEM, *verder af.*

Wie daar!

FREDERIK.

Wat ijdele schrik!

Het zijn de wachten.... Vorst! op wien, dit oogenblik,
De Hemel, die u doemt, zijn straffen uit zal gieten,
Verga nu!... Nadren wij!.... Kan hij nog rust genieten?!
Tirannen slapen dan... en ik, ik beef!?... Welaan,
Draie ik niet langer, neen, de Hemel zij voldaan!

GUS-

GUSTAAF, *op het oogenblik, dat Frederik eene pistool uit de borst haalt.*

Wat wilt gij, jongeling?

FREDERIK, *den haan spannende.*

Uw' dood.

GUSTAAF.

Afgrijslijk pogen!

FREDERIK, *op den Koning losbrandende.*

Verga!

GUSTAAF, *bedoord.*

Gij hebt gebedd, uw hart heeft u bedrogen.

FREDERIK, *verbijsterd.*

Gij leeft nog?!

ACHTSTE TOONEEL.

De vorigen, CHRISTINA, ELEONORA.

ELEONORA.

Welk een slag!

GUSTAAF, *tegen Eleonora.*

't Is niets.

E

ELE-

ELEONORA, *Frederik herkennende.*

o Hemel! hij!

GUSTAAF, *tegen ELEONORA.*

Wees kalm.

FREDERIK, *een' dolk trekkende.*

Dit wapentuig en de Almagt staan mij bij;

Verga!....

ELEONORA, *zich tusschen hem en Gustaaf werpende.*

Laat af!

FREDERIK, *Eleonora en Christina herkennende.*

Hoe gij, de redsters van mijn leven!

ELEONORA.

Ja wij; zijn ga, zijn kind, die u tot gruwlen dreven...

Wij, deelende in den moord, omdat gij werdt gered.

FREDERIK.

Zijn ga, zijn dochter, gij?.... o Hemel! 'k ben verplet.

(Hij werpt den dolk aan de voeten van Christina.)

CHRISTINA, *den dolk opnemende.*

Mijn vader!

NEGENDE TOONEEL.

De vorigen, OXENSTIERN, Officiëren, Soldaten.

OXENSTIERN.

Sluit alom den toegang af. Men wake
Hier met een dubbele wacht, dat niemand ons genake,
En zende ronden uit, tot de aanbraak van den dag.

GUSTAAF.

't Gevaar is over; geen beweging, geen gewag!
God heeft behouden.

OXENSTIERN.

Wraak zal u de Wet verschaffen.

GUSTAAF.

Besparen wij ons heer dat treurtooneel! Geen' straffen...

OXENSTIERN.

Hoe, Sire! ? (*tegen de soldaten.*)

In naam der Wet, die Volk en Vorst verbindt,

Neemt hem gevangen!

FREDERIK.

Ja. Door 't vuur, dat mij verslindt,

Voel ik mij, meer dan ooit, tot 's Hemels wraak verheffen;

E 2

Wie

Wie mij het leven spaart , dwingt mij , op nieuw , te treffen.

GUSTAAF.

Hij levert dan zich zelf' aan 't lot , dat hem verwacht.

*(Gustaaf, Eleonora en Christina verlaten het
tooneel.)*

OXENSTIERN.

De Krijgsraad zal hier nog vergadren in deez' nacht ;
Bereid u ten verhoor.

FREDERIK.

Ik heb niets te openbaren.

De zege ontvlood ; ik wacht de kroon der martelaren.

Einde van het derde Bedrijf.

VIERDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

GUSTAAF, OXENSTIERN.

GUSTAAF.

Waar toe nu, Oxenstiern! die strengheid? Alles bukt,
Als morgen Wallenstein den palm zich ziet ontruk.

OXENSTIERN.

Door al te veel genâ, gaat soms een Staat verloren.

GUSTAAF.

Maar zelden redt de wraak. Dat wij haar' invloed smoren!
Men hoor' de stem van 't hart.

OXENSTIERN.

Doch eerst de stem der Wet.

GUSTAAF.

Als men te streng haar volgt, wordt haar gebruik besmet.

OXENSTIERN.

Vergeet het niet, mijn Vorst! de fielt, nog jong van dagen,
Wiens blinde razernij uw leven durft belagen,
Is hij, die, vroeger reeds, uit goedheid al te groot,
Werd, door de Koningin, ontslagen van den dood.

GUSTAAF.

De knaap is deernis waard'. Hij is beroofd van zinnen.
Wat was zijn hoop?

OXENSTIERN.

Belust een martelkroon te winnen,
Volgt hij de Ligue, en moordt, met wroeging onbekend.

GUSTAAF.

Maar hoe, langs welken weg, drong hij tot in mijn tent?
Hoe is hij 't waakzaam oog ontkomen mijner wachten?

OXENSTIERN.

Bedaard en somber blijft hij 't diepst geheim betrachten.
Slechts in den Krijgsraad, die aan snooden eerbied baart,
Zal ons dit raadsel, zoo verschriklijk, zijn verklaard.

GUSTAAF.

De Wet beveelt, ik zwicht. Men breng' hier d'euvelnader,
En roep den Raad; dat hij in deze tent vergader'.
Maar zorg, dat, kan het zijn, dit jeugdig wanbedrijf,
Uit dwaasheid voortgevloeid, deez' nacht verborgen blijf.
Het leger blijve in rust; als de ochtend aan komt lichten,
Zal 't nog te vroeg zich zien van d'aanslag onderrigten.

TWEË-

TWEEDE TOONEEL.

GUSTAAF, *alleen.*

Is dat, o Hemel! 't lot eens Vorsten, zoo benijd!
'k Heb aan Europa's heil mij vruchtloos dan gewijd! (ven;
Mijn ziel is rein, 'k werd nooit door heerschzucht aangedre-
Mijn doel is, Duitschland de eer en 't aanzijn weér te geven;
Bij twintig volken bloeit, na langgeleden' hoon,
Door mij de Vrijheid weér, in 't luwe van een' troon;
Mijn Land geniet den vrée, bij 't woén van de oorelogen;
De Zweed mag op zijn' Vorst als op een' vader bogen,
En, wakende als Monarch voor de orde van den Staat,
Poogde ik steeds wel te doen, en 'k word vervolgd door haat!

DERDE TOONEEL.

GUSTAAF, LAUENBURG, OXENSTIERN, WEIMAR, BANNER.

GUSTAAF.

Gij kent, Mijnheeren! 't doel, dat u bijeen doet komen?

BANNER.

Ja, Sire! 't is met schrik, maar ook met vreugd vernomen.
Herdenkende uw gevaar, mijn Koning! siddren wij;
Het is afgrijslijk....

GUSTAAF.

Maar 't dreef schadeloos voorbij.
Genade doe er 't spoor, voor altijd, van verdwijnen! —
De jongling moet nogtans voor uwen Raad verschijnen.

BANNER.

Hij kome, opdat een strenge en ras voltrokken straf
Den dolk der Ligue keer' van uwen boezem af.
Het voegt ons, dat wij haar een treffend voorbeeld stellen.
t Bekommerd Zweden let op 't vonnis, dat wij vellen;
Het zag zijn' Vorst bedreigd, en roept ons op ter wraak.

GUSTAAF.

Neen, Banner! neen, gij dwaalt. Eens Regters pligt en taak
Is, vrij van elke drift, de Wet te hooren spreken:
Hij straft, of hij ontslaat; maar mag geen' stervling wreken.

LAUENBURG.

Gedoog, dat Lauenburg, o Sire! aan dit geding
Zich zelv' onttrekk'!

GUSTAAF.

Waarom?

LAUENBURG.

't Geen hij weleer beging,

Be-

Berooft hem van de magt, om waardig regt te plegen.

GUSTAAF.

Hij heeft die grootsche magt, door zijn berouw, herkregeu.

LAUENBURG.

Mijn Vorst!

GUSTAAF.

Toen ik uw daad, om mij begaan, vergat,
Meende ik, dat gij ook mij mijn schuld vergeven hadt.

LAUENBURG.

Mijn Koning!....

GUSTAAF.

Uw berouw, bij pligt- en deugdbetrachting,
Hergeve u, Lauenburg! 't gevoel van eigene achting,
Dat ons tot steun verstrekt bij 't wanklen van onze eer;
't Berouw geeft ons de deugd en al haar regten weér.
Neem zitting in den Raad, die mij tot wraak wil strekken.
Ik mag hem 't schuldig hoofd des jonglings niet onttrekken;
Maar mogt er nog een weg tot zijn behoud bestaan,
Wreek mij dan op zijn' haat, door hem van straf te ontslaan.

VIERDE TOONEEL.

LAUENBURG , OXENSTIERN , BANNER , WEIMAR ,
 BENDERSON , EEN KAPITEIN RAPPORTEUR ,
Soldaten.

OXENSTIERN.

Verliezen wij geen' tijd, reeds scheemren de ochtendstralen!
 Het onpartijdig lot moet tusschen ons bepalen ,
 Wie voorzit.

(Tegen den Kapitein.)

Hebt gij reeds , naar uwen pligt en eed ,
 Het vijftal briefjes met der leden naam gereed ?

DE KAPITEIN.

Hier zijn zij.

OXENSTIERN.

Werp hen zaâm in dit helmet.

(Den helm opheffende.)

Wij zweren

De zwakheid en de drift uit onze ziel te weren.

AL DE LEDEN.

Wij zweren.

OXENSTIERN , *tegen eenen ouden soldaat.*

Grijze held ! trek een der briefjes uit.

(Na

(*Na het uitgetrokkene briefje gelezen te hebben.*)

Gij, Lauenburg! zit voor.

LAUENBURG.

Ik!?

OXENSTIERN, *het briefje aan Lauenburg gevende.*

Gij. Eer 't oost ontsluit,

Zij 't groote werk verrigt, dat wij ons zien vertrouwen;
De nacht, die 't misdrijf zag, moet ook de straf aanschouwen.
Geleidt den wulp, die naar uws Konings leven staat,
Hier heen, Soldaten!

(*Tegen Lauenburg.*)

Spreek.

LAUENBURG.

Ik open dan den Raad.

VIJFDE TOONEEL.

De vorigen, FREDERIK, EEN ONDEROFFICIER.

DE ONDEROFFICIER.

Begroet uw Regters.

FREDERIK.

Neen.

DE

DE ONDEROFFICIER.

Die trots zij uitgetogen.

FREDERIK.

'k Heb mij, tot heden, nooit dan in de kerk gebogen.

OXENSTIERN.

De keuze sta hem vrij.

(Tegen den Kapitein.)

Heer Hoofdman! doe uw' pligt,

Lees gij den booswicht voor, waarvan hij wordt betigt.

DE KAPITEIN, *lezende.*

Wij, leden van den Raad, verklaren, dat, gewapend
 Met vuur en staal, een knaap den Koning, argloos slapend,
 Heeft in zijn tent belaagd, ten voorbedachten moord.

(Eene pistool en eenen dolk op de tafel leggende.)

Dees wapens staven 't feit.

LAUENBURG.

Gij hebt de klagt gehoord,

Is zij naar waarheid?

FREDERIK.

Ja.

LAUENBURG.

Gij zaagt, bij 't onderwinden

Diens

Diens gruwels, u gewis door razernij verblinden?

FREDERIK.

O Neen, ik was bedwaard.

LAUENBURG.

Gij zelf verzwaart uw lot.

Wie pleit hier voor u?

FREDERIK.

Mijn geweten, en mijn God.

LAUENBURG.

Gij moogt, naar 't woord der Wet, om andre Regters vragen;
Zie rond. Geeft een van hen, misschien, u grond tot klagen?

FREDERIK.

Niet een.

OXENSTIERN.

Dat dan, voor ons, uw leus de waarheid zij.

Uw naam is?

FREDERIK.

Fredrik.

OXENSTIERN.

Uit wat stad of oord zijt gij?

FRE-

FREDERIK.

Uit Mentz.

OXENSTIERN.

Wat doet uw stam?

FREDERIK.

Mijn brave stamgenooten

Zijn arm; mijn moeder is uit krijgsmansbloed gesproten;

Mijn vader was soldaat bij 's Keizers legerschaar;

Zijn graf is Leipzigs vlakke.

OXENSTIERN.

Uw leeftijd?

FREDERIK.

Achttien jaar.

OXENSTIERN.

Leeft nog uw moeder?

FREDERIK.

Ja.

OXENSTIERN.

Wat doet gij zelf?

FREDERIK.

Studeren.

WEI-

WEIMAR.

Gij, die hier rigten wilt, wat hebt gij kunnen leeren,
Terwijl heel de aard' den Vorst, die 't Noorden vult met roem,
Verdedigt of bestrijdt?

FREDERIK.

Genoeg, dat ik u doem'.

WEIMAR.

Van waar zoo rijp een haat in zulk een jeugdig leven?

FREDERIK.

Van waar uw regt, Europe aan jamren prijs te geven?
Om, aan het Noord ontgaan, vernieling, moord en brand,
En schande, en razernij, te storten op dit Land;
Te staan naar 't gruwelijk doel, om Ferdinand te onttroonen,
En, daar gij de aard' verwoest, den Hemel zelv' te honen?

LAUENBURG.

Bedwing u, jongling! 't geldt uw hoofd.

FREDERIK.

't Is mij bekend.

OXENSTIERN.

Waarom uw moordgeweer naar 's Konings borst gewend?
Wat was uw hoop?

FRE-

FREDERIK.

Mijn Land , mijn' vader , God te wreken.

OXENSTIERN.

Tien Vorsten staan bij 't heer der Zweden, in dees streken,
 Waar' Gustaaf ook vermoord , het volgde eene andre stem ;
 De Koning viel alleen....

FREDERIK.

Gij allen vielt in hem.

OXENSTIERN.

Te doelen op een' held , als hij geen kwaad kan duchten ,
 Is lage zielen waard'.

FREDERIK.

Laaghartigen ontvlugten ;

Ik bleef.

OXENSTIERN.

Door uwe daad wanhopend reeds misschien ,
 En spoedig overtuigd , u nimmer weêr te zien ,
 Doet gij , te vroeg , van de aard' welligt uw moeder scheiden.

FREDERIK.

Men vindt zich boven weêr.... Ik ga haar plaats bereiden.

OXENSTIERN , *hem de pistool vertoonende.*

Kent gij dit wapen ?

FRE

FREDERIK.

Ja.

LAUENBURG, *schrikkende, ter zijde.*

o God! mijn eigendom!

OXENSTIERN, *de pistool beschouwende, tegen
Lauenburg.*

Dit is uw merk, en gij ontroert!

FREDERIK.

Ik weet waarom.

LAUENBURG, *ter zijde.*

Wat toestand!

WEIMAR.

Spreek.

FREDERIK.

't Brengt hem den schoonen tijd te binnen,

Toen hij nog achting mogt bij 's Keizers vanen winnen.

LAUENBURG.

Wat zegt gij?

FREDERIK.

Haar ontvloón, kan nu zijn schuwe blik

Het wapen, dat ik droeg, niet aanzien zonder schrik.

Toen eens, bij onze magt, de zegeliederen klonken,

F

En

En hij 't, als blijk van eer, mijn' vader heeft geschonken,
Dacht hij niet, dat, eenmaal, diens erfgenaam, meer trouw
Aan 's Keizers zaak dan hij, 't op Gustaaf rigten zou.

LAUENBURG.

Wat taal?...

FREDERIK.

Ontken het niet. Toen nog door de eer gedreven,
Deed u geen lijfsgevaar van Zwedens Koning beven.
Met glorie gingt gij toen, op onzer helden spoor,
Ons leger, tegen hem, voor God en Keizer, voor;
Thans, vlugtling, door u zelv' tot schande en smaad verwezen,
Thans pleegt gij siddrend regt, en ik sterf zonder vreezen.

LAUENBURG.

o Hemel!

FREDERIK.

Ziet, hoe hij van schaamte en smart verstijft!

LAUENBURG, *ter zijde.*

Ik beef!

FREDERIK, *ter zijde.*

Hij is gered.... God dank! één wreker blijft.

OXENSTIERN.

Wie deelt in d'aanslag, knaap? Wie zijn uw bondgenooten?

LAU

LAUENBURG.

Geef antwoord, spreek; uw hart zij onbeschroomd ontsloten.
 Dezelfde straf koom' neêr op de eigen spoorloosheên.
 Spaar hen niet langer, spreek, wie zijn zij?

FREDERIK.

'k Heb er geen.

LAUENBURG.

Hoe?

FREDERIK.

Neen, ik heb er geen. Maar hadde ik die gevonden,
 Zou 'k, heiligschendende, u hun namen dan verkonden?
 Zou ik de plaats, waar mij de Hemel opengaet,
 Mijn strafplaats, voor elks oog, bezoedlen door verraad?
 Mijn leven hield ik rein, en zuiver zij mijn sterven.
 Wie op de toekomst bouwt, kan hier genade derven.
 Hadde ik een' eedgenoot, die, door den schrik vermand,
 Gereed stond om zijn lot te stellen in uw hand,
 Ik riep veeleer hem toe: Handhaver der belangen
 Van Land en Outer! blijf. Doe beide wraak ontvangen;
 Voltrek hunn' last; zie koel op boei en doodstraf neêr;
 Volhard.... sla toe, en vind mij dan hierboven weêr.

OXENSTIERN.

o Regters, die hij tart! vergeefs werpt hij zijn snoodheid

Een' mantel om van deugd en trotsche heldengrootheid:
Hij paart ondankbaarheid aan woede.

FREDERIK.

Neen, gij dwaalt;

'k Ben tot de ondankbaarheid nog nimmer afgedaald!

OXENSTIERN.

Gij kwaamt hier heen, van waar?

FREDERIK.

Ik ben uit Trier gekomen.

OXENSTIERN.

Wat hebt gij op dien togt, zoo slecht voleind, vernomen?
Brak men te Weissenfels hem tot uw' schrik niet af?

FREDERIK.

o Ja!

OXENSTIERN.

Gij beefdet dáár, aan d'oever van het graf.

FREDERIK, *met fierheid.*

Ik beefde dáár, als hier.

OXENSTIERN.

Door's Konings gemaſſinne

Zijt gij den dood ontgaan.

FREDERIK.

Ik zag de Koninginne,

't Is waar, doch onbekend. Hadd' zich mijn vrije geest
Haar gunsten ook getroost, waar' zij bekend geweest? —
Veel liever dan, gestuit in 't heiligst onderwinden,
Door 't sparen van mijn hoofd, te zien mijn handen binden,
Ware ik vergaan. — Ik dwaalde; indien 't bewijs behoeft,
Genoeg is 't, dat ik leef en d'aanslag heb beproefd!

OXENSTIERN.

Wie spoorde u tot den moord?

FREDERIK.

Geen stervling.

OXENSTIERN.

Hoe ontgingen

Uw schreden 't oog van hen, die's Konings tent omringen?
Wie leidde u 't leger, wie de sterke wachten door?
Wie bragt u in de tent?

FREDERIK.

Daarvan staat niets mij voor.

LAUENBURG.

Het zwijgen is uw dood.

FREDERIK.

't Spaart, mogelijk, andren 't leven.

WEIMAR.

Weet gij, wat pligten u, door 't regt, zijn voorgeschreven?

De billijkheid beveelt, ons lichtend vóór te gaan.

FREDERIK.

Ik antwoord voor mij zelf, en breng geen vrienden aan.

OXENSTIERN, *tegen den Raad.*

Hij heeft zijn schuld erkend; de misdaad is gebleken.

LAUENBURG, *tegen Frederik.*

Rampzalig Jongling! doe een ander voor u spreken;

Dat nog, in uw belang, een wijzer man verschijn'.

FREDERIK.

Ik vrees zijn hulp.

LAUENBURG.

Waarom?

FREDERIK.

'k Zou duchten vrij te zijn.

OXENSTIERN.

Heer Hoofdman! doe den eisch; de tijd verloopt.

DE KAPITEIN.

o Raden!

Gij ziet den booswicht trotsch op de ijslijkste aller daden.

Nadat hij 's Konings moord beproeft heeft, hoont zijn taal

De majesteit der Wet, door snoode woordenpraal.

Haar arm verdelg' meteen het kwaad en d'euveldader.

De dood treff' wie verwoed de hand legt aan 's Lands Vader!

Ik

Ik eisch den dood.

WEIMAR.

De Wet heeft ons haar' eisch gemeld.

Den dood.

ALLEN.

Den dood.

OXENSTIERN.

Terstond zij 't vonnis opgesteld.

LAUENBURG, *schrijvende.*

Een dwaling rukt hem weg in 't bloeijen zijner dagen.

FREDERIK.

't Waar' beter voort te gaan, dan om mijn lot te klagen.

OXENSTIERN, *tegen Lauenburg.*

Lees.

LAUENBURG.

Ik vermag het niet.

FREDERIK.

Geef't mij ;... ik voed geen vrees.

OXENSTIERN.

Hoe! ?... Heilig is die pligt u zelf, Voorzitter ! lees.

LAUENBURG, *lezende.*

„ Daar Frederik, door haat tot Vorstenmoord gedreven,
 „ Gelijk hij stout erkent, den Koning stond naar 't leven,
 „ Veroordeelt hem de Raad, naar d'eisch der Wet, ter dood.”
(ter zijde.)

Ik sidder...

OXENSTIERN, *tegen Lauenburg.*

Teeken.

(Tegen den Raad.)

Dat, vóór 't nadrend morgenrood,
 De Koning 't vonnis zie, en de uitspraak doe voltrekken;
 Alleen de strengheid kan hem hier ten schild verstrekken.

(Tegen eenen Onderofficier.)

Houd u gereed. Zorg, dat uw manschap vaardig zij.
 Gij blijft mij borg voor hem.

FREDERIK.

Ik blijf u borg voor mij.

ZESDE TOONEEL.FREDERIK, EEN ONDEROFFICIER, *Soldaten.*

FREDERIK.

God! die de wegen kent, door mijne jeugd bewandeld,
 Die 't heilig doel doorgrondt, waarmede ik heb gehandeld,
 Ver-

Versterk mij door uw kracht, in dit verheven uur!
Ik lijd hier voor uw regt; mijn leed zij kort van duur!
Bescherm mijn Land, behoed den Keizer, troost mijn moeder!
Wees, na mijn' dood, veel meer dan immer, haar behoeder!
Geef, dat de zege alom de vaan der waarheid plant'!
Kroon mij met hemelsche eer, en dek den Zweed met schand!

DE ONDEROFFICIER.

Gij, die den Raad zoo stout getart hebt en bestreden,
Thans beeft gij; maar te laat.

FREDERIK.

Ik beven?... 'k heb gebeden.

DE ONDEROFFICIER, *ter zijde.*

Wat manlijk oog! —

(*Tegen Frederik.*) Uw dood is zeker.

FREDERIK.

'k Wacht hem af.

DE ONDEROFFICIER, *ter zijde.*

De tijd verloopt. Mijn volk zij vaardig tot de straf;
Zijn sterfuur is nabij.

(*Tegen de soldaten.*) Maakt u gereed, soldaten!

(*Tegen Frederik.*)

Voelt gij den trots u niet op dat bevel verlaten?

Die wapenklank voerspelt uw afscheid van deze aard'.

FREDERIK.

Ga voort, mijn vriend! die klank maakt geenszins mij vervaard!

DE ONDEROFFICIER, *ter zijde.*

Hij treft mij.

(*Tegen Frederik.*) Spoedig is uw laatste stond vervlogen,
Kan ik u dienst doen?

FREDERIK.

Ja, tref goed.

DE ONDEROFFICIER, *ter zijde.*

Ik word bewogen;

Zijn fiere koelheid blijft, in elke proef, bestaan.

(*Tegen Frederik.*)

Niets kan van mijnen plicht, hoe zwaar hij valt, me ontslaan;
Maar uwe moeder leeft.... wilt ge over mij beschikken?

FREDERIK.

Helaas!

DE ONDEROFFICIER.

Wilt gij, dat ik de droevige oogenblikken,
Die haar vertoeven, door een' laatsten groet verzacht'?

FREDERIK, *op den dolk wijzende.*

Geef mij dien dolk.

DE

DE ONDEROFFICIER.

Waartoe dat wapen in uw magt?

FREDERIK.

Gij draalt... 'k heb u verstaan; doch ijdel is uw vreezen.
Aan 't menschlijk regt moge ik mijn dagen schuldig wezen;
't Zij ver nogtans, dat ik mij selv' naar 't leven tast'.
Ik wil vergaan, gelijk 't een' mensch, een' Christen, past.
De toekomst, die mij wacht, doet mijne ziel niet duchten.
'k Veracht den dood te veel, om zijne komst te ontvlugten,
En treed geen' beul in 't ambt. Geef vrij; schroom geen gevaar.

DE ONDEROFFICIER, *ter zijde.*

Welaan. Een oorlogsheld kiemde in dien jongling!

(Aan Frederik den dolk gevende.) Dáár.FREDERIK, *zich eenen haarlok afsnijdende.*

Spoor mijne moeder op, zoo gij naar Mentz mogt trekken;
Gij kunt dáár, in den schoot der armoë, haar ontdekken,
Zij sleept er 't leven om, verlaten, krank en oud.
o Breng haar 't geen mij rest; leg in haar hand dit goud;
Voeg dezen lok daarbij; zeg haar, hoe Fredrik, trachtend
Naar 't heil van Kerk en Staat, zich selv' hun wreker achtend,
En ieder andre zucht verstikkend, hier zijn jeugd
Aan God en 's Keizers regt ten offer bragt met vreugd.
Kunt gij 't beloven?

DE

DE ONDEROFFICIER.

'k Zweer, ik zal dien last volbrengen.

FREDERIK.

Gij weent? Wat zie ik? Hoe, een krijgsman tranen plengen!?

DE ONDEROFFICIER.

't Voltrekken van uw straf baart mij de felste smart.

FREDERIK, *grimlagchende*.

Vertrouw op mij, mijn vriend! ik spreek u moed in 't hart....

Vrees niets... wees man... men komt; ik zie alreeds de stralen

Eens Goddelijken lichts op mijnen schedel dalen.

ZEVENDE TOONEEL.

GUSTAAF, DE LEDEN VAN DEN KRIJGSRAAD, FREDERIK,
DE ONDEROFFICIER, *Soldaten, enz.*

GUSTAAF.

De Krijgsraad, jongeling! heeft u gedoemd ter dood.

FREDERIK.

Mijn leven en mijn lijf staan voor mijn beulen bloot;
Mijn ziel behoort aan God, die eens zal vonnis vellen.

GUSTAAF.

De aard' werpt u uit.

FRE

FREDERIK.

'k Zie mij den Hemel openstellen.

GUSTAAF.

Betreurt gij d'aanslag?

FREDERIK.

Neen.

GUSTAAF.

Spreek, jongling! dan vertrouwd.

Kent gij mij regt? Meld mij, hoe 'k word door u beschouwd.

FREDERIK.

Of ik u ken? Helaas! Wie zou den Zweed niet kennen,
Dien 't Keizerrijk zoo fier zijne akkers plat ziet rennen;
Die 't weerloos landvolk moordt, terwijl hij de oogsten velt,
En zijn triomfen bij gesloopte altaren telt?

Wat is u heilig? u, die, godloos en vermetel,
Opdagende uit het Noord, rondom uw' oorlogszetel.
De volken schaart, door u geplunderd en onteerd,
En hen bespot, terwijl gij zwelgt en banketteert.

Ik ken u, Gustaaf! Ja, verwoester onzer beemden!

Die met Monarchen breekt, om hun de kroon te ontvreemden;
Tiran! die, onbeschroomd voor God en menschen 't zaam,
Zijn taal zelfs onderdrukt, mijn afschrik vloekt uw' naam.

GUS-

GUSTAAF.

De Vader van 't heelal kent, jongling! alle tongen.
Het Godverheffend lied, door volk bij volk gezongen,
Hoe 't onderscheid van taal en tongval zij en toon,
Vloeit tot één' enklen klank voor 's Allerhoogsten troon. —
Gewis, naar uw verhoor, en 't geen gij me openbaarde,
Was 't slechts de logenfaam, die u mijn werk verklaarde.
'k Ben, door den laster, als een dwingland u gemaald,
Die 't schreijend volk vertrapt, waarop hij zegepraalt.
Men zeide u: Zwedens Vorst heeft God en de eer vergeten;
Hij is een snood tiran, die, grijpende in 't geweten,
Naar wereldheerschappij en zielenkluistring tracht; (magt
Maar sprak men waarheid? Hoor en oordeel. — 'k Heb mijn
Hier aangevoerd ten strijd', doch 't was voor onderdrukten,
Wien haat en dwinglandij hun rang en regt ontrukten.
Mijn zege was 't herstel huns welzijns, huns gebieds;
Zij schonk hun alles weér, en wat behield ik? — Niets.
Werd boven d'uwen hier mijn outerdienst verheven?
Ik handhaaf d'een', maar zocht nooit d'andren te weérstreven.
Gij laakt mijn weelde? — Knaap! sla 't oog op mijn gewaad.
De kleeding, die mij dekt, is 't kleed van een' soldaat;
Dees tent heeft mijn paleis, dees helm mijn kroon vervangen;
'k Verdruk geen' mensch, en doe tirannen straf erlangen;
Het brood mijns braven volks, in de open lucht gedeeld,

Is 't gastmaal , dat mij meer dan Hofbanketten streelt.
Gij zegt, ik poog de kroon van andren weg te rapen : —
Maar', ik deel kroonen nit , en leg me op stroo te slapen.
Mijn Rijk is klein ; doch eer ik iets daarnevens voeg',
Valle ik ! — Om wèl te doen is Zweden groot genoeg.

FREDERIK.

Wat hoor ik ?

GUSTAAF.

Gij kunt thans wat mij vervult beseffen.
Indien 't u nog behaagt , moogt gij uw offer treffen ,
Het geeft zich in uw hand... Of liever... Jongling! hoor.
'k Stel u , tot heil van de aarde , een wrakeschorsing voor.
Mijn taakspoedt af ; eer nog een jaar zal zijn verloopen ,
Moet zij vervuld zijn , moet zich alles hier ontknoopen ;
Dan moog' 't beschaafde Euroop' mij rigten, daar't dan weet,
Waarom , waartoe ik hier mijn wapens blikkren deed.
De wereld ziet mijn doel dan met een proef bewezen ,
En , Fredrik ! gij , die dan in mijne ziel zult lezen ,
Schenkt Gustaaf 't leven , zoo zijn taal bevestigd wordt ,
Of moordt hem nog , zoo hij de waarheid heeft verkort.
Gun mij dat jaar... één jaar... 't is niet te veel voorzeker.

FREDERIK.

Waar ben ik !?...

GUS-

GUSTAAF.

Om die gunst van zulk een' moedig wreker
Te erkennen, als Monarch en schikker van uw lot,
Scheur ik dit vonnis. Gij zijt vrij, trek henen.

FREDERIK.

God!...

En ik... nog heden... ik, zijn' ondergang hier zoekend...
Zijn moorder, ik!... vloek u, o snooden, die, hem vloekend,
Mij tot den aanslag dreeft, vervreemd van medelij! —
Wat zijt gij? — Duivlen; maar een Engel Gods is hij!

(Hij werpt zich aan de voeten van Gustaaf.)

GUSTAAF, *hem opheffende.*

Niets ben ik dan een mensch, wien 't vreugde kan bereiden,
Als hij door menschlijkheid zijn kroon mag onderscheiden.
Uw moeder lijdt gebrek...

(Hem zijne beurs gevende.)

Ga henen, neem dit geld;

Geef 't haar uit mijnen naam... Uw vader heeft op 't veld,
Terwijl hij ons bestreed, te vroeg een graf gevonden;
Maar, jongling! mogte ik ooit het moederhart doorgronden,
Dan scheldt zij 't leed mij kwijt, daaruit ontstaan voor haar;
Wijl ik, voor d'echtgenoot, haar thans een' zoon bewaar.
Ga...

FRE.

FREDERIK.

't Is te veel. Uw gunst verplet mij. 'k Moet ontdekken,
 Wat groot gevaar u dreigt, wie u tot beul moet strekken...
 Nog méér verraders, Vorst! omringen uwe schreên...
 Zij zijn hier...

GUSTAAF.

Noem hen niet. 'k Wil hen niet kennen... Neen.

FREDERIK.

't Ontwerp door hen gesmeed hier kweekende, in 't verborgen,
 Bereeknen zij uw' val, en treffen ligt op morgen.

GUSTAAF.

Het zij zoo. Als hun hart voor deugd nog vatbaar is,
 Ontwapende ik hunn' arm, door uw vergiffenis;
 Ik vrees niets meer van hen.

(Tegen den Staf.)

'k Schonk hem genâ, Mijnheeren!

Hij ga.

FREDERIK, *geknield.*

Moog' God uw Huis beschermen en vermeêren!
 Ontvang mijn' eed! Geknield, zweer ik, met diep berouw,
 Voor u te leven, ja, 'k zweer tot den dood u trouw.
 Verheven Vorst! vaarwel... *(Hij vertrekt.)*

G

ACHT-

ACHTSTE TOONEEL.

GUSTAAF, OXENSTIERN, BANNER, WEIMAR, *Gevolg, enz.*

GUSTAAF.

Ziedaar mijn' moorder.

OXENSTIERN.

't Leven,

Dat gij hem schenkt, kan moed aan méér verraders geven.

GUSTAAF.

Hij gaat, van 't doel bewust, waarop ik de oogen sla....
 De Wet had hem gedood, maar 'k won hem door genâ;
 Der Vorsten goedheid temt, zoo vaak, een' storm in 't loeijen,
 Hun schoonste zegepraal is, dat zij harten boeijen. —
 Maar spoedig komt de dag. Reeds breekt de scheemring aan,
 Het heer wake op; zij zie 't in 't wapen vaardig staan.
 Dat wij met geestdrift, elk bij zijne vaan gebogen,
 Den Schepper van 't Heelal, in ons gebed, verhoogen;
 Opdat zijn sterke hand ons door 't gevaar geleid,
 En Zwedens magt, op nieuw, met lauwrên overspret.
 Zien wij de zege ons thans, door zijn genâ, verleenen,
 Om ons te ontspannen gaan wij morgen dan naar Weenen.

*(Allen verwijderen zich. Gustaaf begeeft zich in de
 tent der Koningin. Een oogenblik daarna wordt het
 ach-*

achterdoek geopend; en het Zweedsche leger vertoont zich, geknield tot het morgengebed. Gustaaf en zijn staf, benevens de Koningin en Christina, vormen de hoofdgroep. Men hoort eene statige krijgsmuzijk.)

KOOR.

o God des krijgs! o God van vrede!
Verhoor dit volk, dat tot U schreit!
Deel Gij 't door ons de Vrijheid mede;
En schenk aan ons de Onsterfelijkheid!

Om broedren 't spoor tot heil te banen,
Bewandlen wij dit doodlijk spoor;
Uw Engel leide onze oorlogsvanen
Verwoestend 's vijands drommen door!

Moog' heersch- en roofzucht andren drijven,
Wij zwaaijen 't lemmer tot uwe eer,
En geven 't menschedom vrede-olijven
Voor de afgewonnen lauwen weér.

o God des krijgs! o God van vrede!
Verhoor dit volk, dat tot U schreit!
Deel Gij 't door ons de Vrijheid mede;
En schenk aan ons de Onsterfelijkheid!

Einde van het vierde Bedrijf.

VIJFDE BEDRIJF.

EERSTE TOONEEL.

GUSTAAF, WEIMAR, BANNER, STAF-OFFICIEREN, enz.

BANNER.

De magt van Wallenstein, die Lutzens wal verliet,
Trekt thans naar Leipzig af.

GUSTAAF.

Die togt ontruste u niet;
Hij is slechts voorgewend, ik heb zijn doel berekend:
Die aftogt is een vond, schoon hij een vlugt beteekent.
Maar, Banner! 't is vergeefs, dat men dien onderwindt;
Ik geef den steun niet op, dien 'k in dees stelling vind.
De vijand keert, en dan, ons onder 't oog getreden,
Blijkt hem, ik bouw daarop, de heldenaard der Zweden.
Elk hunner blijf', tot aan 't beslissende oogenblik,
Beweegloos, en versprei, door niets te doen, den schrik;
Die taak is hunner waard'. Als, voor 't gezigt der helden,
De zege op 't dondrend schroot zweeft over de oorlogsvelden,
Gevoelt zich 't manlijk hart tot d'aanval ligt verleid;
Maar 't schittrendst blinkt de moed in de onbeweeglijkheid.
Zoo ras men Wallenstein den weg ziet oversteken,
Die door de laatste schans van 't leger wordt bestreken,

Roep!

Roep', tot driewerf herhaald, het buldren van 't metaal
Mij zelven naar 't gevecht, en 't volk ter zegepraal.
Hier, wakende of ons plan verandering mogt' behoeven,
Blijf ik, in 't middelpunt van 't heer, dat sein vertoeven.
Vaartwel, Mijnheeren! gaat.

(Weimar en Banner vertrekken met den Staf.)

(tegen Lauenburg.) Held Lauenburg! en gij,
Zwaait, naar uw' rang en ambt, het slagzwaard nevens mij.

LAUENBURG.

Uw goedheid, Vorst! doe mij eene andre plaats verwerven.

GUSTAAF.

Waarom?

LAUENBURG.

Ik zoek den dood; mijn wenschen zijn, te sterven.

GUSTAAF.

Is dan 't gevaar niet steeds waar Gustaaf zich bevindt?
De keus van zege of dood ontbreekt er niet, mijn vrind!
Ga; als gij 't derde schot ons ten gevecht hoort wekken,
Verschijnt gij in mijn tent, opdat wij zaam vertrekken.

LAUENBURG.

Mijn Koning!

GUSTAAF.

Gij zijt mij een' kostbren dienst verplicht.

G 3

Mijne

Mijne oogen zijn verzwakt; ik hoop door uw gezigt, (wen.
Door 't uwe alleen, den strijd, deez' grooten dag, te aanschou-

LAUENBURG.

o Hemel!

GUSTAAF.

Ik hergeef u mijn geheel vertrouwen.
Voorwaar uw helm en zijn gepluimde, zoo vol pracht,
Zijn waardig aan den roem, die u op 't veld verwacht.
Dus, voor gevaren koel en vlammeende op laurieren,
Tooit zich een held ten strijde, als om een feest te vieren.

LAUENBURG.

Ach! moog' die pluim 't gevaar, dat straks u dreigen zal,
Alleen op mijne kruin verzaamen, tot mijn' val!

GUSTAAF.

Vereenigd, Lauenburg! verwinnen wij of sneven.

LAUENBURG.

Ja, Sire!

GUSTAAF.

Ons boeit voortaan de vriendschap in dit leven;
Ontvang mijn hand daarop... Gij drukt die niet... Vergeet...

LAUENBURG.

Mijn Vorst!....

GUS-

GUSTAAF.

Men nadert ons. Wees op het sein gereed.

TWEEDE TOONEEL.

GUSTAAF, ELEONORA, CHRISTINA.

GUSTAAF.

Mijn dierbre!

ELEONORA.

o Mijn gemaal!

CHRISTINA.

Mijn vader!

GUSTAAF.

Komt, gij beiden,

Komt eens nog aan mijn hart, geliefden! eer wij scheiden!

Uw aanblik heeft mijn ziel met teederheid vervuld.

CHRISTINA.

't Is dan weér tijd, dat gij naar lauwrén dingen zult?

GUSTAAF.

Ik moet...

ELEONORA.

Helaas!

GUSTAAF.

God heeft dit volk, ter neêrgeslagen
Door snoode dwinglandij, mijn zorgen opgedragen.

ELEONORA.

Is de Almagt dan te zwak tot zijn behoudenis? —
Behoeft zij u?

GUSTAAF.

Geliefde! ook 't zwakste middel is,
Soms tijds, een werktuig van Gods eindeloos vermogen.
Hij wil... 'k Gehoorzaam.

ELEONORA.

God, met de onschuld steeds bewogen,
Hij, die het doodlijk staal weêrhield der dweeperij,
Is, ook in dit gevaar, beschermend u nabij.
Maar zeg mij, Gustaaf! spreek, als gij moogt zegepralen,
Zal, op haar beurt, Natuur uw roemzucht dan bepalen?
Zult gij, op hare stem, in onzen stillen schoot,
Dan leven voor uw kind, en voor uwe echtgenoot?
Mijn Gustaaf! Ach! Ik zie een' traan uw oog ontgleden!
Stem toe, vervul die hoop zoo vol bekoorlijkheden,
Wees mensch, verzaak een' roem zoo hachlijk, zoo vol pijn:
Gij waart slechts groot, voortaan moet gij gelukkig zijn.
Beloofst gij 't ons?

CHRIS-

CHRISTINA.

o Ja , dat ons uw hart verhoore !

Gij zijt al ons geluk.

GUSTAAF.

Christine ! Eleonore !

Hoe streelt me uw teederheid! — Hoe doet uw min mij aan!
Ik heb mijn' pligt als Vorst en Christen nu voldaan ;
Zoo ik nog dezen dag mij moog' verwinnaar heeten ,
Is aan 't verdrukt Euroop' geheel mijn schuld gekweten ;
Hij , die zijn eigen volk doet lijden door geweld ,
Die Ferdinand , zoo wreed als ongeschikt op 't veld ,
Die laf , uit zijn paleis , mij honen durft en tergen ,
Bekrachtigt dan 't bestand , dat ik hem af zal vergen ;
Of mijn verwinnend heer baant mij naar Weenen 't spoor ,
En 'k schrijf hem , in zijn Hof , den vree van 't menschdom voor.
Daarna zal ik met u , gekeerd in 't rustig Zweden ,
Ons aanzijn zegnen doen door nutter werkzaamheden ;
Dan zie er 't volk , in spijt van zijn gestrengte lucht ,
Het bloemrijk veld der kunst door onze zorg bevrucht.
Ach ! 'k heb , schoon reeds bestraald door acht en dertig zon-
Met al mijne onrust , slechts een' lagen-roem gewonnen ; (nen,
Hij blindt het oog , terwijl hij 't hart geen vreugde baart. —
(*tegen Christina.*)

't Geluk eens volks , mijn kind ! is meer dan krijgsroem waard'.

Bedenk, dat uw geslacht, voor stiller deugd geschapen,
 Niet kan naar lauwren staan, geschikt voor heldenslapen.
 Uw roem zij, dat gij 't volk met goedheên overstort;
 Te grooter wordt uw troon, hoe min gevreesd hij wordt.
 Betracht der menschen aard, mijn dochter! als Vorstinne:
 Men mint een' Koning; maar aanbidt een Koninginne.

ELEONORA, *tegen Gustaaf.*

Op dien beroemden troon heerscht gij, naar onze beê,
 Voortaan, door ons omringd, gezegend en in vreed.
 Gij zult er 't voorbeeld lang eens goeden Konings strekken.—
 Wat vreugd, als wij van ver de spits der kerk ontdekken,
 Waar uwe Eleonore, aan 't outer, met een' eed
 Van liefde en trouw tot u, voor God gelofte deed!
 Hoe dankbaar groeten wij, bij 't wederzien, de kusten,
 Waar Hij dit pand ons gaf, en waar uwe oudren rusten;
 Waar, met een teedre stem, die door de graven breekt,
 Uw edel Voorgeslacht vol trotschheid tot u spreekt....
 Gij siddert.... Gustaaf!....

GUSTAAF.

Ach! uw taal ontroert mijn zinnen...

Weldra is 't al beslist.

CHRISTINA.

Gij schreit en gaat verwinnen!....

GUS

GUSTAAF.

Helaas!

ELEONORA.

Als gij weleer ons ten gevecht verliet,
Kuste ons uw mond vaarwel, maar toch gij weendet niet.

CHRISTINA.

Hebt gij nu vrees?

GUSTAAF.

Ik vrees!?

*(Men hoort de drie kanonschoten, welke den veldslag
aankondigen; Lauenburg verschijnt.)*

Mijn wapens!

(Tegen Eleonora en Christina.) Dat wij scheiden!

ELEONORA.

Wat teeken!?

GUSTAAF.

Van 't gevecht. Weent niet, vertroost u beiden.

ELEONORA.

Mijn Gustaaf!

GUSTAAF.

Zoo de dood een perk stelt aan mijn' moed,
Is mijne onsterfelijkheid uw erfdeel. — Zijt gegroet.

ELE-

ELEONORA.

o Mijn gemaal! gij gaat, ligt om niet weêr te komen!

GUSTAAF.

Ik kan de ontroering niet, die mij vervult, betoomen...
Omhelst mij voor het laatst.

CHRISTINA.

Hoe klopt uw hart! Ik hoor 't.

Gij keert terug....

GUSTAAF.

Ja, dood of overwinnaar.

(*Tegen Lauenburg.*) Voort!!!

DERDE TOONEEL.

(*Gedurende dit en de volgende Tooneelen, hoort men, op onderscheidene afstanden, de trommels en het gebulder van het geschut.*)

ELEONORA, CHRISTINA, *aan den ingang der tent.*

ELEONORA.

Wat doet gij?

CHRISTINA.

't Is of mij het krijgsgedruisch betoovert.

ELE-

ELEONORA.

Hoe!?

CHRISTINA.

Mooglijk wordt juist nu een legerschans veroverd;
Ik hoor het dondrend schroot, losbarstende in zijn vlugt,
En 't rollend krijgsgeroep der trommels. Welk gerucht!

ELEONORA.

Het is afgrijslijk.

CHRISTINA.

Neen, 't is schoon. Denk aan de kroonen,
Die 't doel zijn van den strijd, en al 't gevaar beloonen;
Mijn vader zal gewis die winnen.

ELEONORA.

Hoe, mijn kind!

CHRISTINA.

Ja, moeder! wees gerust, mijn vader overwint.
Misschien is 't reeds beslist; wij hebben niets te vreezen.
Ach! 't Is, op zulk een' dag, gelukkig, man te wezen!

ELEONORA.

Welk een karakter, God!

CHRISTINA.

Vergeefs ontzegt mijn staat

Mij,

Mij beide 't krijgsbedrijf en 't mannelijk gewaad ;
 'k Voel aan mijn hart , Natuur heeft zich in mij bedrogen :
 Als ik een wapen zie , voel ik mijn borst verhoogen.

ELEONORA.

Mijn kind ! den man alleen past krijgsmoed , krijgsbeleid ;
 Aan 't hart der teedre vrouw betaamt zachtmoedigheid.
 Gij wordt een vrouw , betracht haar pligten en haar zeden.

CHRISTINA.

Ik vrouw ! ?... 'k ben Gustaafs telg , en Koningin van Zweden.

ELEONORA.

o Hemel ! Maar uw aard blijft niet zoo ruw altijd ;
 Uw hart verzacht zoo ras gij gade en moeder zijt.

CHRISTINA.

Neen. Roem en kunst , ziedaar al wat mij kan verrukken.
 Als ik van Rome hoor en van de meesterstukken ,
 Tot luister van 't Heelal , in zijnen schoot vergaard ,
 'k Werp dan de kluister af , die reeds mijn hand bezwaart ,
 En dartel , in den geest , aan kroon en staf ontkomen ,
 In zijn trezoren rond , en langs de Tiberstroomen.
 Maar , Hemel ! welk gedruisch !

ELEONORA.

Men nadert ons met spoed.

CHRISTINA.

Vrees niets. Ik , ik alleen , ik treed hen te gemoet.

VIER-

VIERDE TOONEEL.

ELEONORA, CHRISTINA, FREDERIK, *Soldaten.*

ELEONORA.

Hoe, Fredrik ! ?

FREDERIK.

Ja.

ELEONORA.

Gij, beul ! die mijn gemaal zoudt doo-

Wat drijft u hier ?

(den,

FREDERIK.

Ik kom hem redden.

ELEONORA.

Noem den snooden,

Die u wil volgen, spreek.

FREDERIK.

't Is Lauenburg.

ELEONORA.

God ! Hij ! ?

FREDERIK.

Een bende toeft den Vorst ; hij brengt er hem nabij ;

Hij leidt hem in 't verderf ; ik weet langs welke wegen.

In 't heer van Wallenstein heb ik 't berigt gekregen ,

En vliegend kwam ik hier , zoo als mijn eed gebood ,

Om

Om hem te redden, of te deelen in zijn' dood.

ELEONORA, *tegen de soldaten.*

Uw Koning wordt gesleept in 's vijands hinderlagen !....

SOLDATEN.

Ter wraak !

ELEONORA.

Zijn ga, zijn kind, zal met u 't leven wagen,
Men vlieg' !....

VIJFDE TOONEEL.

De vorigen, OXENSTIERN.

OXENSTIERN.

Het is te laat.... Vertoeft.

FREDERIK.

o Hemelmagt !

ELEONORA.

Mijn Gustaaf dood !....

OXENSTIERN.

Hij wordt hier stervend heen gebracht.

De snoode Lauenburg voerde, eer men 't af kon wenden,
Den al te dappren Vorst in 't hart van 's Keizers benden ;
Dáár zonk , ik zag van ver hoe 's vijands staal hen trof ,

De

De beste Koning naast den laagsten beul in 't stof.
De een sneefde, de ander komt.

ZESDE TOONEEL.

*De vorigen, GUSTAAF, binnengedragen wordende
op eene draagbaar, met vaandels behangen.*

ELEONORA.

o Hemel!

GUSTAAF.

Smoor uw tranen.

CHRISTINA.

Mijn vader!

ELEONORA.

o Mijn ga!

GUSTAAF.

't Belang van onze vanen

Boeije ons alleen.

(Tegen eenen Officier.)

Geef mij het krijgsplan en vertoef.

(Na een oogenblik beraads.)

Dat Banner d'aanval weér bij Lutzens wal beproev'

(De Officier vertrekt.)

H

(Te-

(Tegen eenen anderen Officier.)

Gij! op het punt, dat 'k met mijn' vinger teeken,
Moet men de legerlijn van Wallenstein doorbreken;
Aan Hertog Weimar zij die grootsche taak ten deel'.

Ga!

(De Officier verwijdert zich.)

(Tegen de omstanders.)

Vrienden! rigt mij op.

CHRISTINA.

Mijn vader!

OXENSTIERN.

Lijdt gij veel?

GUSTAAF.

Ik heb daartoe geen' tijd.

(Tegen eenen Officier.)

Dat Benderson zijn drommen
Vereenige, en zich storte op Wallensteins kolommen;
Op 't leger, dat den weg bestrijkt naar Leipzigs muur,
Rukk' de achterhoede voort.

(Frederik ziende.)

Gij, Frederik! hier? dit uur?

FREDERIK.

Ik kwam, o Sire! om u aan Lauenburg te onttrekken.

GUS.

GUSTAAF.

Hij viel....men zwijg'daarvan....dat wij die schand' bedekken.
Ontbloot van trouw, in 't ambt, dat ik hem deed bekleén,
Stierf hij tot mijn verderf, en stierf onteerd.

(*Aandachtig luisterende.*)

Nog geen

Berigt.... geen kreet.... Helaas!

(*Tegen eenen Officier.*)

Zet gij het krijgsplan nader;

Mijne oogen scheemren.

ELEONORA.

o Mijn echtgenoot!

CHRISTINA.

Mijn vader!

GUSTAAF, *tegen den Officier.*

Dat zich mijn lijfwacht hier, naar deze vlakke rigt',
Door twintig monden vuurs onttrokken aan 't gezigt;
Dat onze magt, van dáár, verschriklijk zich ontplooije,
En Wallenstein verplette, en onzen roem voltooije.
Vlieg heen. Thans ben ik kalm.

OXENSTIERN.

Hoe bleek wordt zijn gelaat!

H 2

GUS.

GUSTAAF.

Mijn ga!.... mijn dochter! komt! Mijn laatste kracht vergaat,
 En mijne wond', helaas! maakt alle hulp te schande.
 Komt digter bij!.... 'k Voldeed mijn pligten aan den Lande;
 Ik heb nu regt, uw' troost te ontvangen in mijn smart.
 Ach! hoe genoeglijk is 't te weenen aan uw hart

CHRISTINA.

Gij sterft niet.

ELEONORA.

o Mijn ga!

GUSTAAF.

Schept moed. 'k Mag, bij mijn Staten,
 Voor 't minst mijn glorie u ten erfdeel achterlaten.
 'k Heb, op dit bed van smart, waar 'k stervende u omklem,
 Wijn! 't niet mijn arm vermogt, gestreden met mijn stem....
 Wat hoort gij....Oxenstiern!....Hooft gij nog niets?....

OXENSTIERN.

Neen, Sire

GUSTAAF.

Sterf ik dan onbewust of Zweden zegeviere!!!

KREET VAN HET LEGER.

Triomf!

GUS-

GUSTAAF.

Wat kreet!

EEN ONDEROFFICIER, *met Oostenrijksche vaandels beladen.*

Triomf!

GUSTAAF.

Dank, God! voor uw bestel!

De Zweed verwint!.... Ik sterf gerust.... Vaart allen wel.

(Hij sterft.)

CHRISTINA.

Mijn vader!

ELEONORA.

o Mijn ga!

OXENSTIERN.

o Smart, die 'k nooit verwinne!

(Tegen Christina.)

Op 't vaderlijke graf begint uw Rijk, Vorstinne!

Regeer; en, Zweden! gij, die zegepraalt in rouw,

Zweert Gustaafs dochter, zweert uw Koninginne trouw.

ALLEN.

Wij zweren.

OXENSTIERN, *tegen Eleonora.*

Regentes! ontvang hun aller eeden.

H 3

(Te-

(Tegen Christina.)

Zijn voorbeeld, Koningin! zij nooit uw ziel ontgleden.

ZEVENDE TOONEEL.

De vorigen, EEN KAPITEIN.

DE KAPITEIN.

Een aantal Hoofden van het Keizerlijke heer,
Omsingeld op zijn vlugt, wil sterven in 't geweer,
Eer 't zich aan iemand, dan den Koning op zou geven.

OXENSTIERN.

Geleid die dappren hier. (*De Kapitein vertrekt.*)

De beste en meest verheven'
Der helden, wien ooit God den Koningsschepter gaf,
Regeert en zegepraalt nog uit den schoot van 't graf!

ACHTSTE TOONEEL.

De vorigen, PICCOLOMINI, aan het hoofd van vers-
chillende Oostenrijksche Officieren, EEN

KAPITEIN.

PICCOLOMINI.

Waar is uw Koning?

OXEN'

OXENSTIERN.

Dáár...

PICCOLOMINI.

Zieltoegend?...

OXENSTIERN.

Neen, gestorven.

PICCOLOMINI.

Hij viel ; maar de eer houdt stand , die hij zich heeft verworven. —

(Tegen de Oostenrijksche Officieren.)

Krijgshelden ! dat wij, trouw aan d'eed, gedaan voor God ,
Ons onderwerpen aan dit roemrijk overschot.

(Zij ontblooten hunne hoofden en zijdgeweren.)

Schoon ons noch vuur, noch staal, tot d'afstand kon bewegen,
Reikt , Gustaaf ! elk van ons , met eerbied , u zijn' degen ;
Wij zijn gevangnen , maar wij zijn 't alleen van u.

*(Zij leggen hunne zijdgeweren voor het doodbed
van Gustaaf.)*

OXENSTIERN.

Ach ! welk een tranenvloed besproeit zijn lauwrēn nu !

ELEONORA.

o Mijn gemaal !

FRE-

FREDERIK, *in vervoering.*

Ween niet . Uit zijnen zegewagen
Is hij , door de Englen Gods , ten Hemel ingedragen.

OXENSTIERN.

De Zweed verliest zijn' Vorst !

FREDERIK.

Der deugd ontviel een zon !

EEN KAPITEIN.

De Duitscher mist zijn schild!

PICCOLOMINI.

Hoewel hij ons verwon ,
Deel ik uw diepe smart , doordrongen van zijn waarde ;
Bij 't lijk eens grooten mans rouwt niet één Volk , maar de
(Aarde.

E I N D E.

